

Europeiska
unionens råd

Bryssel den 9 november 2023
(OR. en)

15094/23
ADD 1

ELARG 71
COWEB 135
COEST 586

FÖLJENOT

från:	Europeiska kommissionens generalsekreterare, undertecknat av Martine DEPREZ, direktör
inkom den:	9 november 2023
till:	Thérèse BLANCHET, generalsekreterare för Europeiska unionens råd
Komm. dok. nr:	COM(2023) 690 final
Ärende:	BILAGOR till MEDDELANDE FRÅN KOMMISSIONEN TILL EUROPAPARLAMENTET, RÅDET, EUROPEISKA EKONOMISKA OCH SOCIALA KOMMITTÉN SAMT REGIONKOMMITTÉN 2023 års meddelande om EU:s utvidgningspolitik

För delegationerna bifogas dokument COM(2023) 690 final - bilagor.

Bilaga: COM(2023) 690 final - bilagor

EUROPEISKA
KOMMISSIONEN

Bryssel den 8.11.2023
COM(2023) 690 final

ANNEXES 1 to 5

BILAGOR

till

MEDDELANDE FRÅN KOMMISSIONEN TILL EUROPAPARLAMENTET, RÅDET, EUROPEISKA EKONOMISKA OCH SOCIALA KOMMITTÉN SAMT REGIONKOMMITTÉN

2023 års meddelande om EU:s utvidgningspolitik

{SWD(2023) 690 final} - {SWD(2023) 691 final} - {SWD(2023) 692 final} -
{SWD(2023) 693 final} - {SWD(2023) 694 final} - {SWD(2023) 695 final} -
{SWD(2023) 696 final} - {SWD(2023) 697 final} - {SWD(2023) 698 final} -
{SWD(2023) 699 final}

Bilaga 1. Anslutningsprocessens grundläggande principer

Rättsstatsprincipen, de grundläggande rättigheterna, fungerande demokratiska institutioner, reformer av den offentliga förvaltningen och de ekonomiska kriterierna utgör kärnan i de **grundläggande principerna i processen för anslutning till EU**. Institutionernas och styrningens kvalitet är grunden för att öka konkurrenskraften, välståndet och samhällets välbefinnande och ligger till grund för förmågan att efterleva EU:s regelverk över hela linjen. Trovärdiga och oåterkalleliga reformer som rör de grundläggande principerna är därför avgörande för att utvidgningsländerna ska kunna göra framsteg på sina respektive vägar till EU-anslutning.

I ett antal utvidgningsländer noterades vissa framsteg med **reformer av rättsväsendet, de grundläggande rättigheterna** och den **offentliga förvaltningens** funktion, inbegripet förvaltningen av de offentliga finanserna. En stadig intensifiering av arbetet med de enskilda reformagendorna noterades, särskilt i Moldavien och Ukraina. På det hela taget gick framstegen med att uppfylla de **ekonomiska anslutningskriterierna** för långsamt för att väsentligt minska den ekonomiska klyftan i förhållande till EU.

I utvidgningsländerna finns det goda exempel på reformagendor som drivs framåt för att omvandla institutioner och samhällen mot bakgrund av möjligheten till EU-anslutning. Många hinder kvarstår dock. Även om det förekommer variationer länderna emellan finns det i allmänhet ett negativt och oroväckande mönster av diffust politiskt och institutionellt motstånd mot förändringar, särskilt när det gäller att **stärka kampen mot korruption**. Ett ständigt engagemang för att förebygga korruption och upprätthålla en integritetskultur förblir en viktig prioritering, bland annat genom att integrera åtgärder mot korruption i de mest utsatta sektorerna. De brottsbekämpande och rättsliga organen behöver större egenmakt och det oberoende som krävs för att garantera en verkningsfull och opartisk kamp mot korruption. Oroväckande nog kvarstår inslag av state capture, med hot mot den demokratiska stabiliteten, korruption på hög nivå och otillbörlig påverkan från oligarker, tillsammans med organiserade kriminella nätverks försök till inblandning i de ekonomiska och politiska systemen, förvaltningarna och medierna. Alla dessa utmaningar måste snarast hanteras med hjälp av systematiska och övergripande strategier.

En viktig indikator på att dessa tendenser bekämpas är trovärdiga resultat när det gäller proaktiva utredningar, åtal och slutliga fällande domar i samband med korruption, organiserad brottslighet och penningtvätt. Det är mycket viktigt att utvidgningsländerna visar att deras utredande myndigheter, åklagarmyndigheter och brottmålsdomstolar är effektiva. För att vara trovärdiga bör alla aktörer i rättsstatskedjan uppvisa solida resultat genom riktade ekonomiska utredningar som leder till systematiskt förverkande av vinning av brott.

När det gäller **de grundläggande rättigheterna** har vissa framsteg gjorts i en del utvidgningsländer mot en ökad förståelse för vikten av att dessa fri- och rättigheter garanteras. Samtidigt håller vissa negativa trender från de senaste åren i sig: könsrelaterat våld var fortfarande allmänt utbrett och mediefriheten fortsatte att hindras av politiska och ekonomiska intressen, vilket försvagar kontrollen över myndigheterna, ger utrymme för utländsk inblandning och undergräver informationsspridningen om EU. I vissa länder håller en del positiva initiativ på att genomföras när det gäller barnets rättigheter och rättigheter för personer med funktionsnedsättning. I praktiken påverkas dock skyddet av de grundläggande rättigheterna negativt av ett otillräckligt genomförande av lagstiftning och politik och ineffektiva prövningsmekanismer på alla områden. Utmaningar kvarstår när det gäller att säkerställa ett effektivt skydd mot alla former av hat och diskriminering, inbegripet mot minoriteter.

Fungerande demokratiska institutioner

Stabila och konsoliderade demokratiska processer är en hörnsten i processen för anslutning till EU. Kommissionen har börjat genomföra ett förstärkt och rationaliserat samarbete med utvidgningsländerna om den allmänna ramen för demokrati, t.ex. om valprocessen, parlamentets funktionssätt (inbegripet dess tillsynsroll i regeringens arbete och beslutsfattande och det faktum att man i många fall i alltför stor utsträckning förlitar sig på påskyndade förfaranden) eller det civila samhällets roll. En markant politisk polarisering, en brist på partiöverskridande samarbete och ett krympande utrymme för det civila samhället fortsatte att påverka de flesta länder.

Flera **val** ägde rum i utvidgningsländerna under rapporteringsperioden, bland annat i Albanien, Bosnien och Hercegovina, Kosovo, Moldavien, Montenegro och Turkiet. I de flesta länder har reformer ännu inte genomförts för att följa de kvarstående rekommendationerna från kontoret för demokratiska institutioner och mänskliga rättigheter vid Organisationen för säkerhet och samarbete i Europa (OSSE/ODIHR). De normer som fastställts av gruppen av stater mot korruption (Greco) rörande finansiering av politiska partier har inte heller genomförts i Nordmakedonien och Bosnien och Hercegovina.

När det gäller det **parlamentariska arbetet** utgjorde polariseringen ofta ett synligt inslag. Avsaknaden av en effektiv dialog över partigränserna ledde till ett utdraget politiskt dödsläge och stagnerande reformer. Så var fallet till exempel i Montenegro, Albanien, Nordmakedonien och Georgien. I vissa fall präglades plenardebatterna av spänningar, kränkande språkbruk och enstaka våldsamma incidenter, vilket var fallet i Georgien och Kosovo. I Ukraina har parlamentet trots de exceptionella omständigheterna visat prov på motståndskraft och stark politisk vilja, särskilt på områden som är avgörande för Ukrainas integration med EU. Lagstiftningsarbetet utfördes systematiskt, vilket säkerställde en oavbruten demokratisk beslutsprocess.

Rättsväsen och grundläggande rättigheter

För att befästa rättsstatsprincipen krävs stabila och välfungerande institutioner. Det krävs ett oberoende, opartiskt, ansvarsskyldigt och högkvalitativt **rättsväsen** som fungerar effektivt och med tillräckliga resurser, som är fritt från otillbörlig extern inblandning och vars beslut verkställs effektivt och i rätt tid. Framsteg har gjorts i vissa fall, och de rättsliga reformerna framskrider till exempel i **Albanien, Moldavien, Serbien** och **Ukraina**. I de flesta utvidgningsländer är de rättsliga myndigheterna emellertid fortfarande utsatta för många utmaningar och sårbarheter. Politikernas försök att offentligt påverka eller angripa domare, särskilt vid deras behandling av känsliga fall, var fortfarande en farlig och återkommande praxis i flera länder. Det förekom fortfarande institutionella arrangemang med en negativ inverkan på domares och åklagares oberoende, vilket i slutändan påverkar maktbalansen och den statliga maktfördelningen. Till följd av detta förblev rättsväsendets trovärdighet på det hela taget ganska låg, och allmänheten noterade vanligen att förövarna gick ostraffade. I flera länder visar reformerna av rättsväsendet att genomförandekapaciteten är begränsad även om politisk vilja finns. De utredande och rättsliga myndigheternas effektivitet, med trovärdiga resultat som följd, är avgörande för ytterligare framsteg i anslutningsprocessen. **Georgiens** rättsliga ram för ett fungerande rättsväsen kräver ytterligare reformer, och steg i fel riktning måste undvikas. I **Turkiet** fortsatte den allvarliga tillbakagången och de strukturella bristerna kvarstod, särskilt när det gäller rättsväsendets oberoende och avsaknaden av kontroller och motvikter i presidentsystemet.

Kampen mot korruption förblir en prioritering för regeringarna i utvidgningsländerna. **Korruptionen**, inbegripet korruption på hög nivå, fortsätter att vara utbredd, och

sammankopplingar av offentliga och privata intressen är fortfarande ett problem. I vissa fall kan de korrupta metoder och det inflytande som utövas av **oligarker** utlösa risker för state capture. Framstegen när det gäller att effektivt förebygga och bekämpa korruption går långsamt och kräver en kontinuerlig systemisk strategi och särskilda åtgärder inom nyckelsektorer som är sårbara för korruption. Det finns ett behov av att inleda eller fortsätta att integrera korruptionsbekämpande åtgärder i viktiga sektorer, genomföra riktade riskbedömningar som underlag för beslutsfattande och genomföra effektiva reformplaner. En starkare politisk vilja och tydliga reformansträngningar behövs fortfarande för att förbättra öppenheten och en integritetskultur och för att ytterligare bygga upp övertygande resultat när det gäller utredningar, åtal och slutliga fällande domar, även på hög nivå. Strategier och handlingsplaner för korruptionsbekämpning finns på plats och behöver uppdateras och genomföras på ett systematiskt och strukturerat sätt, inbegripet med hjälp av tillräckliga budgetmedel och särskild övervakning för att säkerställa att de genomförs på ett effektivt sätt. Offentlig upphandling, finansiering av politiska partier, förvaltning av offentliga finanser, energi, transport, hälso- och sjukvård, vatten, infrastruktur, naturresurser och utbildning är fortfarande områden som är särskilt utsatta för korruption och kräver mer kraftfulla och ambitiösa åtgärder. När det gäller bekämpningen ger de generellt låga resultaten upphov till farhågor om utredningarnas och den rättsliga uppföljningens effektivitet.

I alla utvidgningsländer är **de grundläggande rättigheterna** i allmänhet förankrade och skyddade i lag, men det finns fortfarande utmaningar när det gäller att säkerställa ett effektivt genomförande av dem. De rättsliga och politiska ramarna håller gradvis på att färdigställas till följd av ländernas anslutning till europeiska instrument för mänskliga rättigheter och anpassning till EU:s regelverk. Detta gäller särskilt dataskyddsreformer. Genomförandet går dock långsamt och det finns fortfarande systemiska luckor i finansieringen av politik som antagits för att stärka skyddet av de mänskliga rättigheterna, vilket gör många sektorer beroende av givare. På grundval av erfarenheterna från Albanien, Nordmakedonien och Serbien kommer anslutningen av andra kandidatländer som observatörer till Europeiska unionens byrå för grundläggande rättigheter att bidra till utvecklingen av ett omfattande övervaknings- och datainsamlingssystem som säkerställer ett effektivare genomförande av lagstiftning, politik och strategier på människorättsområdet.

I en stor del av regionen spelar ombudsmannainstitutionerna och andra oberoende organ och tillsynsorgan, såsom jämställdhetsorgan, en nyckelroll i övervakningen av staternas åtgärder för att respektera, skydda och förverkliga **de mänskliga rättigheterna**, i enlighet med deras internationella skyldigheter. Deras faktiska oberoende, resurser och kapacitet är dock fortfarande otillräckliga, vilket även gäller för uppföljningen av deras rekommendationer. Regeringarna i regionen måste konsekvent följa alla rekommendationer från internationella och regionala övervakningsorgan för mänskliga rättigheter, inklusive rekommendationerna om fängelseförhållanden och förebyggande av tortyr och misshandel. Detta är särskilt fallet i länder som Nordmakedonien, Moldavien och Serbien, där rekommendationerna från Europeiska kommittén till förhindrande av tortyr inte har följts systematiskt. Det civila samhället fortsätter att komplettera eller till och med ersätta statliga åtgärder för att tillhandahålla tjänster till personer i utsatta situationer, till exempel genom att i Albanien och Serbien driva skyddade boenden för offer för sexuellt och könsrelaterat våld eller människohandel. På västra Balkan är farhågorna och rekommendationerna i tidigare års rapporter allmänt taget fortfarande aktuella och måste snarast åtgärdas. I Turkiet fortsatte människorättssituationen att försämrats och är fortfarande ett allvarligt problem, bland annat när det gäller underlåtenheten att genomföra vissa domar från Europeiska domstolen för de mänskliga rättigheterna, särskilt i målet Kavala.

Yttrandefrihet, mediefrihet och mediepluralism är centrala fundament i ett demokratiskt samhälle och måste upprätthållas. Begränsade framsteg, inga framsteg, eller en tillbakagång kan noteras när det gäller uppföljningen av tidigare rekommendationer på västra Balkan. I flera länder präglas medielandskapet av djup politisk polarisering. Mångfalden, oberoendet och utvecklingen av professionell journalistik av hög kvalitet undergrävs av mediekoncentrationen och det politiska inflytandet över medierna i ett antal länder. Journalisterna har fortsatt dåliga arbetsvillkor, vilket kan leda till själv censur. Fall av hot, trakasserier och våld mot journalister samt nedsättande kommentarer från offentliga tjänstemäns sida ger fortfarande anledning till allvarlig oro i hela regionen. I vissa länder görs ansträngningar för att åtgärda detta fenomen, men alla länder måste säkerställa en systematisk rättslig uppföljning av alla fall. Otillräckligt skydd för journalister och ineffektiv uppföljning av fall kan ha en hämmande effekt på utövandet av mediefriheten.

I allmänhet undergrävs public service-företagens oberoende av otillräcklig finansiering och politiskt inflytande. Medietillsynsmyndigheternas oberoende måste garanteras, bland annat genom meritbaserade utnämningar i ledningsstrukturerna. Där så inte är fallet, t.ex. i Serbien, måste tillsynsmyndigheterna agera opartiskt och utöva sitt uppdrag fullt ut. Ytterligare stöd bör också ges till oberoende självreglerande organ för att de ska fungera effektivt. Alla länder måste öka insynen i mediefinansieringen. Insatserna för att bekämpa rysk desinformation har lett till att sändningslicenser har dragits in i Moldavien och att webbresurser har blockerats i Ukraina. I Turkiet fortsatte den allvarliga tillbakagången när det gäller yttrandefriheten. Journalister, människorättsförsvarare, advokater, författare, oppositionspolitiker, studerande och användare av sociala medier fortsatte systematiskt att åtalas och dömas för brott.

I de flesta länder har myndigheterna arbetat för att inrätta en rättslig och institutionell ram för att genomföra åtaganden på **jämställdhetsområdet och bekämpa könsrelaterat våld**, särskilt för att införliva bestämmelserna i Istanbulkonventionen. Konventionen har ratificerats av alla utvidgningspartner utom Kosovo, på grund av statusfrågor, och Turkiet, vars utträde slutgiltigt bekräftades av högsta förvaltningsdomstolen (Danıştay). Det krävs dock ytterligare insatser för att förverkliga jämställdheten och säkerställa en hållbar politik. Könsrelaterat våld förekommer fortfarande i stora delar av regionen. Alla länder måste stärka stödet till offer för alla former av våld. En tendens till ökad användning av nedsättande termer eller hatpropaganda som riktar sig mot kvinnliga politiker, journalister och människorättsförsvarare i den offentliga debatten är ett problem, särskilt i Turkiet, Montenegro, Serbien och Nordmakedonien. Det förekommer också fall av hatpropaganda och våld mot homosexuella, bisexuella, transpersoner, intersexuella och queerpersoner (hbtqi-personer), vars grundläggande rättigheter ofta ifrågasätts i flera länder.

Lagar och strategier för **icke-diskriminering**, bekämpning av hatbrott och hatpropaganda har i allmänhet införts, men återstående luckor och brister i lagstiftningen, även när det gäller skyddsgrunder, måste åtgärdas. Jämställdhetsorgan och andra institutioner som har till uppgift att främja likabehandling samt genomföra och övervaka icke-diskrimineringspolitiken måste få tillräckliga medel för att fullgöra sitt uppdrag, inbegripet stöd till brottsoffer, genomförande av undersökningar och offentliggörande av rapporter och rekommendationer.

Mekanismer för att stärka **barnets rättigheter** finns i allmänhet, men samordningen institutionerna emellan måste förbättras avsevärt i hela regionen, särskilt i Kosovo och Nordmakedonien, för att säkerställa att systemen för skydd av barn är effektiva, i överensstämmelse med barnets bästa. Att säkerställa den faktiska tillgången till utbildning för barn i Ukraina och för fördrivna ukrainska barn är fortfarande en utmaning. Ett barnvänligt rättsväsen måste utvecklas ytterligare, alternativ till förvar måste göras tillgängliga och användas mer systematiskt, och förvar användas bara som en sista utväg och under så kort tid

som möjligt. Våld mot barn och tidiga äktenskap utgör fortfarande allvarliga problem. Tillförlitliga och jämförbara uppgifter uppdelade efter ålder och kön är avgörande för att ta itu med våld mot barn, men saknas i de flesta fall. Den fortsatta institutionaliseringen av barn som står utan föräldraomsorg och av barn och personer med funktionsnedsättning är ett problem i många länder, särskilt i Georgien, Moldavien, Ukraina och Bosnien och Hercegovina. Endast Nordmakedonien har uppnått fullständig avinstitutionalisering av barn från storskaliga institutioner. Samtidigt som ansträngningar görs för att stärka mekanismerna för att hävda rättigheterna **för personer med funktionsnedsättning** kommer det att krävas mycket större investeringar för att säkerställa att de till fullo stämmer överens med FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning, särskilt när det gäller övergången till samhällsbaserad vård, självständigt boende, tillgänglighet och inkludering.

Skyddet av rättigheterna för **personer som tillhör minoriteter** är fortfarande ojämnt i hela regionen. Rättsliga ramar och genomförandemekanismer måste fortfarande färdigställas i Albanien, Georgien, Moldavien och Ukraina, och rekommendationerna från den rådgivande kommittén för ramkonventionen om nationella minoriteter måste följas av Serbien och Nordmakedonien. **Romerna** är fortfarande den grupp som har det sämst ställt och utsätts ofta för diskriminering, hatmotiverade incidenter och social och ekonomisk utestängning.

Rättvisa, frihet och säkerhet

Västra Balkan och Turkiet fortsätter att vara utsatta områden för brottslig verksamhet och kriminella organisationer som verkar i EU, och fungerar som en viktig transitpunkt för smuggling av migranter, offer för människohandel och olagliga handelsvaror som förs in i EU längs olika varianter av Balkanrutten. Brottslingar och kriminella nätverk från regionen har också ett betydande inflytande på grov och organiserad brottslighet i andra delar av världen, bland annat i Latinamerika och Sydamerika, där de spelar en viktig roll i den globala kokainhandeln och transiteringen av heroin till EU, och underlättar inresor för offer för människohandel och irreguljära migranter samt införsel av olagliga handelsvaror till EU-länderna. Den kriminella infrastruktur som utvecklats för handeln med heroin och syntetisk narkotika används för kokainhandel längs Balkanrutterna i båda riktningarna och till hamnar i Svarta havet.

Kriminella organisationer från Moldavien och Georgien är verksamma inom smuggling av migranter, organiserade egendomsbrott, människohandel, it-beroende brottslighet, bedrägerier med andra betalningsmedel än kontanter, punktskattebrott, olaglig handel med skjutvapen och andra därmed sammanhängande brott som dokumentbedrägeri. Många av dessa grupper är mångkriminella, vilket innebär att de handlar med mer än en olaglig handelsvara. Ukraina ligger vid skärningspunkten för smuggling av olagliga varor till EU och är också ett ursprungs-, transit- och destinationsland för människohandel. Trots de krigsrelaterade utmaningarna, bland annat den ansträngda institutionella kapaciteten på grund av betydande förluster av personlig utrustning och minskad finansiering för bekämpningen av organiserad brottslighet, visade de berörda ukrainska institutionerna anmärkningsvärd motståndskraft och operativ förmåga.

Sedan februari 2022 har Rysslands anfallskrig mot Ukraina haft en betydande inverkan på den regionala brottsituationen, bland annat på samarbetet mellan mäktiga regionala kriminella grupper, som till stor del har upphört. Nya omständigheter har dock uppstått och kriminella grupper i regionen drar nytta av dem.

Samarbetet inom brottsbekämpning (även på operativ nivå) mellan EU och utvidgningsländerna fortsatte att utvecklas i positiv riktning. Alla länder på västra Balkan har ratificerat operativa avtal med Europol (utom Kosovo, med vilket ett samarbetsavtal har

ingått) och har tillgång till Europols säkra plattform för informationsutbyte (Siena). Albanien, Bosnien och Hercegovina, Kosovo, Montenegro, Nordmakedonien och Serbien har utstationerat sambandsmän vid Europol i Haag. Samarbetet mellan Europol och Turkiet bygger på ett strategiskt samarbetsavtal som inte medger möjlighet att dela personuppgifter men underlättar samarbetet på en rad områden. En turkisk sambandsman är utstationerad vid Europol och Turkiet är också anslutet till Siena. Ukraina, Moldavien och Georgien har också ingått operativa samarbetsavtal med Europol, är anslutna till Siena och har öppnat sambandskontor vid Europol. Utvidgningsländernas deltagande i Empact, den medlemsstatsledda europeiska sektorsövergripande plattformen mot brottshot, fortsatte överlag att öka, men var fortfarande ojämnt. Dessutom tar utvidgningsländer allt oftare ledningen för operativa åtgärder, även gemensamt, vilket är en mycket välkommen utveckling. Alla länder på västra Balkan deltog, tillsammans med Moldavien och Ukraina, i ett antal gemensamma insattdagar, som gav omedelbara resultat i form av gripanden av brottslingar och korrumperade tjänstemän, beslag och inledande av nya utredningar.

Narkotikahandeln fortsätter att vara en lukrativ kriminell marknad i utvidgningsländerna. När det gäller beslag av cannabis på västra Balkan är den långsiktiga trenden nedåtgående, beslagen av kokain (särskilt i kusthamnar) ökar, medan antalet heroinbeslag i stort sett har förblivit stabilt. Med undantag för Albanien har – eller hade fram till nyligen – alla länder på västra Balkan en nationell narkotikastrategi, i vissa fall åtföljd av en handlingsplan. Information om (kvaliteten på) genomförandet av planerna finns inte tillgänglig eftersom det i de allra flesta fall inte görs någon utvärdering. Turkiets nationella strategi och handlingsplan löper ut i år. Moldavien och Georgien har antagit både nya strategier och handlingsplaner mot narkotika, medan Ukraina inte har någon särskild strategi eller handlingsplan på området. Det krävs seriösa insatser i regionen för att inrätta nationella kontrollorgan för narkotika och nationella system för tidig varning för nya psykoaktiva substanser. Endast Serbien har ett etablerat och operativt nationellt kontrollorgan, även om ett nationellt kontrollorgan är avgörande för samordningen av informationssystemet för narkotika och är en förutsättning för associering till EU:s Reitox-nätverk (det europeiska nätverket för information om narkotika och narkotikamissbruk). Med undantag för Serbien har inga andra formella och/eller operativa nationella system för tidig varning för nya psykoaktiva ämnen inrättats i regionen, och detta bör åtgärdas snarast. Europeiska centrumet för kontroll av narkotika och narkotikamissbruk ger långsiktigt stöd eller arbetar på grundval av samarbetsavtal eller bilaterala avtal med utvidgningsländerna.

Färdplanen för en omfattande **kontroll av handeldvapen och lätta vapen** på västra Balkan senast 2024 fortsätter att genomföras. I maj 2023 nåddes en politisk överenskommelse om att fortsätta färdplanen efter 2024 med stöd av Sydösteuropeiska centrumet för kontroll av handeldvapen och lätta vapen (Seesac). Med tanke på det stora och ökande antalet handeldvapen och lätta vapen efter Rysslands fullskaliga invasion har EU tillsammans med Ukraina redan vidtagit flera förebyggande åtgärder för att motverka risken för olaglig vapenhandel, och Ukraina bör fortsätta sitt samarbete med det internationella brottsbekämpande samfundet för att hantera dessa risker. Detta innebär stöd från Europol och Europeiska gräns- och kustbevakningsbyrån (Frontex), Ukrainas deltagande i Empact när det gäller skjutvapen, och arbetet i Europeiska unionens rådgivande uppdrag i Ukraina.

När det gäller bekämpning av **människohandel** i utvidgningsländerna fortsatte framstegen, om än ojämnt. Det krävs kontinuerliga insatser för anpassning till och effektivt genomförande av EU:s relevanta regelverk, inbegripet förebyggande åtgärder, tidig identifiering, skydd av och stöd till offer, effektiva utredningar av fall av människohandel och åtal och fällande domar mot förövare.

Utvidgningsländernas framsteg är ojämna och deras respektive **resultat när det gäller proaktiva utredningar, åtal och slutliga fällande domar i mål som rör organiserad brottslighet och korruption**, särskilt på hög nivå, är på det hela taget fortfarande otillräckliga och kräver oförminskade ansträngningar. Penningtvätt bör i allt högre grad utredas och lagföras som ett fristående brott. Användningen av ekonomiska utredningar bör intensifieras och användas mer systematiskt för att upplösa kriminella organisationer och beslagta och förverka vinning av brott. Fall under senare tid har än en gång visat på riskerna för infiltration av kriminella organisationer på alla nivåer i den straffrättsliga kedjan. Vissa länders insatser för att stärka sin operativa kapacitet och utrota korruptionen inom rättsliga organ måste omsättas i konkreta resultat. Att bygga upp och befästa trovärdiga resultat är avgörande för att avskräcka från brottslig verksamhet och återupprätta medborgarnas förtroende för de brottsbekämpande organen och rättsväsendet. I Ukraina, Moldavien och Georgien bör kampen mot det särskilda fenomenet ”tjuvarnas brödraskap” fortsätta.

Albanien måste ytterligare stärka sina insatser för att bekämpa människohandel, penningtvätt och korruption på hög nivå och bekämpa it-brottslighet (bland annat genom att kriminalisera sexuella övergrepp mot barn på nätet). Även om förverkandet av tillgångar har ökat avsevärt är det fortfarande mycket begränsat jämfört med antalet beslag (som dock har minskat). Landet saknar fortfarande ett kontor för återvinning av tillgångar. Mängden beslagtagna narkotika minskade också betydligt. De särskilda strukturerna mot korruption och organiserad brottslighet (SPAK) uppnådde ytterligare resultat och bör fortsätta att utveckla resultaten när det gäller utredningar och fällande domar på hög nivå. I Bosnien och Hercegovina ger den ihållande bristen på framsteg i kampen mot organiserad brottslighet upphov till allvarlig oro. Kosovo har gjort begränsade framsteg med sina övergripande resultat i kampen mot organiserad brottslighet och bör intensifiera sina insatser för proaktiva utredningar, fällande domar och förverkande av tillgångar som härrör från brott, vilka fortfarande ligger på låga nivåer. I Nordmakedonien finns det allvarliga farhågor om otillbörligt externt inflytande över det rättsliga rådets och rättsväsendets arbete. Vissa ändringar av strafflagen, som antagits genom ett påskyndat parlamentariskt förfarande, påverkar, avbryter eller till och med avslutar behandlingen av ett stort antal fall av korruption på hög nivå. Myndigheterna måste också öka sina insatser för att bekämpa penningtvätt och ekonomisk brottslighet. Montenegro visade en uppmuntrande utveckling i kampen mot organiserad brottslighet genom att gripa högt uppsatta medlemmar i kriminella organisationer och högt uppsatta tjänstemän vid brottsbekämpande organ. Detta understryker vikten av att konsekvent och tydligt bekämpa infiltrationen av organiserad brottslighet inom polisen och rättsväsendet. Bristen på fällande domar på områdena tobaksmuggling, penningtvätt, människohandel och it-brottslighet samt den mycket låga graden av förverkande av tillgångar är dock oroande. Även om antalet fällande domar för ekonomisk brottslighet ökade under 2022 baserades dessa uteslutande på strafflindring på grund av medverkan i brottsutredning. Serbiens resultat när det gäller organiserad brottslighet ger en blandad bild, med en ökning av antalet utredningar och åtal (även för människosmuggling), men en minskning av antalet fällande domar i första instans och slutliga fällande domar, och en mycket låg grad av förverkande. Turkiet ökade sitt deltagande i gemensamma insatser med EU:s medlemsstater och grannländer, men landet måste stärka kampen mot penningtvätt och ekonomisk brottslighet, bland annat genom att förverka tillgångar som härrör från brott. Moldavien genomförde ett antal ekonomiska utredningar, gjorde vissa beslag av tillgångar (och använde i mindre utsträckning även förverkande) och har när det gäller slutliga fällande domar uppnått inledande resultat som bör konsolideras. I Georgien skedde en betydande ökning av antalet slutliga fällande domar mot ”tjuvarnas brödraskap” och fällande domar meddelades i penningtvättsärenden. Ukraina har börjat uppvisa inledande resultat, men det krävs ytterligare

ansträngningar för att bekämpa allvarliga former av organiserad brottslighet, penningtvätt och annan ekonomisk brottslighet.

Samarbete om **terrorismbekämpning och förebyggande av radikalisering** är relevant för alla utvidgningsländer, men det förblir en särskild prioritering i EU:s samarbete med västra Balkan. Terrorism och våldsbejakande extremism i alla former och oavsett ursprung fortsätter att utgöra en utmaning och ett säkerhetshot. Det har rapporterats om gripanden av våldsamma extremister och avvärjda attacker. Vid ministerforumet för rättsliga och inrikes frågor mellan EU och västra Balkan i november 2022 betonades än en gång vikten av att intensifiera de åtgärder som vidtagits för att identifiera och motverka framväxande hot som härrör från Rysslands anfallskrig mot Ukraina. Den gemensamma handlingsplanen för terrorismbekämpning på västra Balkan är fortfarande den viktigaste ramen för samarbetet med regionen och kombinerar politiskt engagemang med stöd och regelbunden övervakning. Framsteg har gjorts i hela regionen, och Albanien och Nordmakedonien har genomfört de flesta av åtgärderna. Uppdaterade genomförandearrangemang med inriktning på de mål som ännu inte uppnåtts undertecknades av två länder på ministernivå i december 2022. De återstående länderna på västra Balkan lade fram en femte uppsättning nya rapporter om genomförandet av handlingsplanen under första kvartalet 2023. Montenegro har också gjort betydande framsteg och diskussioner pågår med Europeiska kommissionen om en uppdatering av det bilaterala avtalet. I allmänhet krävs ytterligare insatser för att förebygga alla former av radikalisering, även i fängelser, för att följa upp tidig villkorlig frigivning av våldsamma extremistbrottslingar och för att effektivt åtgärda innehåll på internet med anknytning till terrorism och extremism. Såsom anges i Europols rapport från 2023 om den rådande situationen och tendenserna när det gäller terrorismen fortsätter rekryteringen att ske både online och genom sammankomster i informella religiösa byggnader samt i kriminalvårdsinrättningar. Översynen av nationella strategier och handlingsplaner pågår i Serbien och Albanien och har redan slutförts i Bosnien och Hercegovina, Kosovo, Nordmakedonien och Montenegro. Terroristhotet är fortfarande på en låg nivå i Georgien, Moldavien och Ukraina, och deras lagstiftning mot terrorism överensstämmer i stort sett med internationella standarder. Deras strategiska säkerhetsramar erkänner terrorism som ett hot och det finns specialiserade tjänster. Det operativa samarbetet med EU-byråerna i kampen mot terrorism är väletablerat.

I anpassningen till och det faktiska genomförandet av lagstiftningen om **bekämpning av finansiering av terrorism och om bekämpning av penningtvätt** finns det fortfarande variationer. Framsteg i fråga om lagstiftning, strategier och genomförande rapporteras för Nordmakedonien, medan lagstiftningen i Bosnien och Hercegovina ännu inte har godkänts i parlamentet och resultat måste uppnås i fråga om utredningar, åtal och slutliga domar. Albanien, som håller på att granskas av arbetsgruppen för finansiella åtgärder (FATF), har tagit sig an alla punkter i handlingsplanen för landet under de senaste sex månaderna. FATF beslutade i juni 2023 att föreslå ett besök på plats, vilket ledde till att Albanien ströks från den ”grå listan” i oktober 2023. FATF kommer dock att fortsätta att övervaka att eventuella albanska frivilliga program för efterlevnad av skatteregler (inbegripet eventuell amnesti för brott) överensstämmer med FATF:s principer och bästa praxis. Turkiets rättsliga ram bör anpassas till punkterna i FATF:s handlingsplan för att landet ska tas bort från FATF:s ”grå lista”. Ukraina, Moldavien och Georgien har lagstiftning som kriminaliserar finansiering av terrorism, men vissa områden behöver fortfarande anpassas till Moneyvals rekommendationer och relevant EU-lagstiftning.

De sex partnerländerna på västra Balkan är alltmer medvetna om vikten av en stabil ram för att hantera skyddet av kritisk infrastruktur. Kosovo, Montenegro och Serbien har utarbetat

lämplig lagstiftning på detta område, medan sådan lagstiftning finns endast delvis i Bosnien och Hercegovina.

De flesta partnerländerna på västra Balkan har repatrierat **utländska terroriststridande** och deras familjemedlemmar från nordöstra Syrien. Bosnien och Hercegovina har uttryckt sin beredvillighet att repatriera alla utländska terroriststridande. Även om det finns rättsliga bestämmelser för att lagföra dessa när de återvänder, har lagföringen i praktiken skett ojämnt i hela regionen. Bosnien och Hercegovina åtalade sju återvändande utländska terroriststridande, medan de sex medföljande kvinnorna fick villkorliga domar. Albanien håller på att utreda nio ärenden som rör medborgare som fortfarande befinner sig i nordöstra Syrien, men åtal har inte väckts mot de 37 kvinnor och barn som hittills har återvänt. Montenegro har åtalat en medborgare som återvände från den ryska invasionen av Ukraina 2014. Typiskt för dessa domar är lindriga straff, vilket är en källa till oro. När det gäller personer som lämnar landet för att delta i Rysslands krig mot Ukraina rapporterade inget av länderna på västra Balkan att deras medborgare hade rest till utländska slagfält på senare tid, med undantag för Albanien, som rapporterade att en medborgare hade rest för att strida i Ukraina. Öppna källor rapporterade dock om resor från regionen till Ukraina.

På grund av de ihållande hoten från olika terroristgrupper fortsatte Turkiet att prioritera kampen mot PKK och upplösningen av Gülenrörelsen. PKK står fortfarande på EU:s förteckning över personer, grupper och enheter som är inblandade i terroristhandlingar. Turkiet har också fortsatt sitt aktiva samarbete med det internationella samfundet i kampen mot terrorism som medlem i den globala koalitionen för att bekämpa Islamiska staten, det globala forumet för terrorismbekämpning och Europarådets expertkommitté mot terrorism. Turkiet, som är medordförande för arbetsgruppen mot utländska terroriststridande inom den globala koalitionen för att bekämpa Islamiska staten, gav också tillgång till sitt luftrum och sina anläggningar för koalitionen insatser för terrorismbekämpning i Irak och Syrien. Samtidigt bör Turkiets myndigheter säkerställa att landets lagstiftning mot terrorism och dess tillämpning är förenlig med rättsstatsprincipen och respekterar grundläggande fri- och rättigheter. Turkiet bör anpassa sin lagstiftning mot terrorism till EU:s standarder och följa Venedigkommissionens yttrande om lagen om förhindrande av finansiering av spridning av massförstörelsevapen.

Hybridhot

Hybridhot, inbegripet desinformation, utländsk informationsmanipulering och inblandning och cyberattacker, särskilt mot kritisk infrastruktur, förblir en politisk och säkerhetsmässig utmaning för utvidgningsländerna. Efter den kraftiga ökningen av dessa hot i följd efter att Ryssland inlett sitt anfallskrig mot Ukraina fortsätter de att utgöra en betydande risk för både EU och utvidgningsländerna. Som svar på att Ukraina och Moldavien nyligen beviljats status som kandidatland och Georgiens europeiska perspektiv erkänts fortsätter olika aktörer, särskilt ryskstödda, att ifrågasätta EU:s trovärdighet och undergräva allmänhetens förtroende för demokratiska institutioner. Dessa aktörer har fortsatt att ägna sig åt informationsmanipulering och inblandning direkt eller genom proxyaktörer, och synkroniserar ofta sina åtgärder med avsiktliga störningar inom olika sektorer och utnyttjar sårbarheter.

Desinformationen och den utländska informationsmanipuleringen och inblandningen har **ökat avsevärt** sedan förra året. I takt med att Rysslands fullskaliga invasion i Ukraina utvecklades spreds olika budskap från Kreml i utvidgningsländerna, med varierande resultat. Dessa är särskilt verkningsfulla i Serbien, där en del av de lokala medierna och vissa etablerade politiska krafter sprider proryska budskap, även på hela västra Balkan. Trots betydande ansträngningar är motståndskraften mot dessa hot fortfarande svag på grund av låg

mediekunnighet, lågt förtroende för institutioner, begränsad oberoende och professionell journalistik och en låg nivå av mediefrihet. På samma sätt har dessa tre länder, efter beslutet att erkänna ett europeiskt perspektiv för Ukraina, Moldavien och Georgien samt bevilja Moldavien och Ukraina status som kandidatland, blivit föremål för en ny våg av utländsk informationsmanipulering och inblandning, främst i syfte att misskreditera strävandena att gå med i EU och skylla västländerna för den nuvarande situationen i regionen. I Georgien ingick i desinformationskampanjen att antyda att västländerna försöker öppna en ”andra front” mot Ryssland från Georgien. Det vore lämpligt att myndigheterna mer aktivt vidtog åtgärder för att avslöja sådan verksamhet.

Cybersäkerhet och cyberresiliens förblir en **central prioritering** i alla utvidgningsländer. Några länder rapporterade it-angrepp under året, med omfattande konsekvenser för den offentliga förvaltningen och offentliga tjänster. Framsteg med anpassningen till EU:s regelverk på cybersäkerhetsområdet gjordes i Albanien, Nordmakedonien, Montenegro, Ukraina och Moldavien. En cybersäkerhetskonferens på hög nivå, *Towards a resilient cyberspace in the Western Balkans*, hölls i juni 2023 i Bryssel. En andra cybersäkerhetsdialog mellan EU och Ukraina ägde rum genom fysiska möten i september 2022.

Albanien, Bosnien och Hercegovina, Kosovo, Moldavien, Montenegro och Turkiet höll **val** under rapporteringsperioden. Under den kommande perioden kommer val att anordnas i Nordmakedonien, Ukraina, Moldavien och Georgien. Ytterligare åtgärder krävs för att förhindra och bekämpa eventuella försök till inblandning från tredjeländer och icke-statliga aktörer.

De utländska direktinvesteringarna ökade också i alla länder med undantag för Ukraina. Robusta ramar för kontroll av utländska direktinvesteringar, i linje med EU:s förordning om granskning av utländska direktinvesteringar, saknas fortfarande i största delen av utvidgningsländerna, förutom i Moldavien, som har infört ett sådant system.

Migration

Rysslands anfallskrig mot **Ukraina** har lett till en ökning av antalet ukrainska flyktingar, och länder som Moldavien, i synnerhet, samt Montenegro, Serbien, Albanien och Nordmakedonien, har spelat en avgörande roll som värdländer.

Irreguljär migration är fortfarande en betydande utmaning för både **västra Balkan** och **Turkiet**, särskilt med avseende på kampen mot smuggling av migranter och människohandel. Enligt Europeiska gräns- och kustbevakningsbyrån (Frontex) uppgick det totala antalet irreguljära gränspassager vid EU:s yttre gränser från västra Balkan under 2022 till omkring 144 100. Detta var en ökning med 134 % jämfört med år 2021 (61 600). Från början av året till och med den 31 juli 2023 minskade dock det totala antalet irreguljära inresor från västra Balkan till EU, jämfört med samma period 2022. Under de första sju månaderna 2023 upptäcktes omkring 52 200 irreguljära gränspassager på västra Balkanrutten, vilket är 26 % färre än under samma period föregående år. Under 2022 och under de första sju månaderna 2023 var det medborgare i Syrien, Afghanistan och Turkiet som stod för de flesta inresorna.

De viktigaste faktorerna som inverkar på det stora antalet människor som anländer med flyg från Turkiet och Serbien är i) viseringsfria system, ii) den korta tid som krävs för att passera genom regionen, dvs. i genomsnitt 8 dagar 2022 jämfört med 53 dagar 2021, enligt Internationella organisationen för migration, iii) de relativt låga priser för passage genom regionen som erbjuds av smugglingsnätverken och iv) svårigheten att ta sig in i EU via andra rutter (t.ex. västra Medelhavet).

Europeiska kommissionens politiska mål är att stödja de länder på västra Balkan som står under migrationstryck i regionen som potentiella framtida EU-medlemsstater. I enlighet med

EU:s handlingsplan för västra Balkan har detta stöd en övergripande inriktning på att förbättra gränsförvaltningen, asylförfarandena och mottagningskapaciteten, bekämpa smuggling av migranter, öka samarbetet om återtagande och återvändandet av irreguljära migranter utan rätt att stanna till sina ursprungsländer, förbättra asyl- och skyddssystemen samt mottagningskapaciteten och uppnå en anpassning av viseringspolitiken. Enligt Frontex återsände EU:s medlemsstater 5 962 tredjelandsmedborgare till västra Balkan under 2022, vilket är 22 % fler än år 2021. Albanien var det viktigaste destinationslandet för dessa återvändanden, följt av Serbien och Nordmakedonien. Fram till den 8 juni 2023 fanns det enligt IOM dessutom omkring 3 657 migranter och flyktingar i regionens mottagningscentrum och uppskattningsvis 700 utanför mottagningsanläggningarna. Som jämförelse uppgick den totala mottagningskapaciteten till cirka 12 172 platser. Västra Balkan deltar i det regionala operativa partnerskapet mot smuggling, som lanserades i november 2022 för att stödja brottsbekämpande och rättsligt samarbete mot kriminella smugglingsnätverk och för att stärka gränsförvaltningskapaciteten.

Fram till september 2023 anlände 22 421 irreguljära migranter från Turkiet till EU (inklusive Grekland, Italien och Bulgarien), jämfört med 22 821 anländande under samma period 2022. Antalet anländande till Grekland ökade med 123 %, medan en betydande minskning noterades på sjörutten till Italien (med 55 %). Antalet anländande till Cypern via den gröna linjen minskade avsevärt, med 42 %.

Uttalandet från EU och Turkiet från 2016 förblev den viktigaste ramen för samarbete i migrationsfrågor och fortsatte att ge resultat, trots fortsatta utmaningar när det gäller genomförandet av uttalandet. Turkiet fortsatte också att spela en nyckelroll i hanteringen av migrationen längs den östra Medelhavsrutten. Turkiet fortsatte sina enorma ansträngningar med värdskapet för 3,6 miljoner flyktingar från Syrien och andra länder, och EU upprätthöll sitt betydande stöd. EU:s facilitet för flyktingar i Turkiet mobiliserade 6 miljarder euro, varav 5,1 miljarder euro hade betalats ut i september 2023. Efter överbrygningsfinansiering på 535 miljoner euro 2020 fortsatte kommissionen genomförandet av det paket på 3 miljarder euro som rådet begärt.

Liberalisering av viseringsbestämmelserna fortsätter att vara ett kraftfullt verktyg för att underlätta direkta personkontakter och stödja reformer på västra Balkan och i Ukraina, Moldavien och Georgien på områdena frihet, säkerhet och grundläggande rättigheter. Såsom bekräftades i 2023 års rapport inom ramen för upphävandemekanismen för viseringar¹ behöver Albanien, Bosnien och Hercegovina, Montenegro, Nordmakedonien², Serbien, Georgien, Moldavien och Ukraina ytterligare anpassa sin viseringspolitik till EU:s förteckningar över tredjeländer som omfattas av viseringskrav, i synnerhet de tredjeländer som medför risker för EU när det gäller irreguljär migration eller säkerhet. Anpassning till EU:s viseringspolitik är fortfarande avgörande för att det viseringsfria systemet mellan dessa partner och EU ska fungera väl. Turkiet gjorde inga framsteg med att slutföra de fortfarande kvarstående riktmärkena i färdplanen för viseringsliberalisering under rapporteringsperioden.

Reformer av den offentliga förvaltningen

Kvaliteten på den offentliga förvaltningen och regelverket är avgörande för EU:s **långsiktiga konkurrenskraft**³. Under många år har Europeiska kommissionen systematiskt väglett och

¹ [COM\(2023\) 730 final](#)

² Nordmakedonien uppnådde en nästan fullständig anpassning av sin viseringspolitik till EU:s förteckningar. Endast ett land (Turkiet) vars medborgare behöver visering för att resa in i EU har ett avtal om viseringsfrihet med Nordmakedonien.

³ [COM\(2023\) 168 final](#), [COM\(2023\) 667 final](#).

stött blivande medlemsstater i uppbyggnaden av stabila och välfungerande offentliga förvaltningar på grundval av de fem principerna bra *politiskt beslutsfattande*, ledning av *den offentliga förvaltningen*, effektiv *organisation av den statliga förvaltningen* och tydlig fördelning av *ansvar*, *smidigt tillhandahållande av tjänster* för allmänheten och *sund förvaltning av de offentliga finanserna*. Utvidgningsländerna engagerar sig aktivt i detta stöd, men de flesta saknar fortfarande det politiska åtagande och ledarskap som krävs för att ta sig an känsligare reformer som skulle påverka en huvudsakligen klientelistisk kultur och bygga upp stabilare och mer professionella strukturer och system. För närvarande är de flesta reformer av mer kosmetisk än innehållsmässig natur. Om länderna inte börjar ändra den dominerande administrativa kulturen kommer deras offentliga förvaltningar att fortsätta att ha det svårt att locka till sig och behålla begåvningar för att samordna och genomföra den politik, de tjänster och de investeringar som krävs för att bygga upp långsiktigt välstånd och samhällsligt välbefinnande.

Överlag är utvidgningsländerna i bästa fall **måttligt förberedda** när det gäller den offentliga förvaltningens kvalitet. Under rapporteringsperioden var framstegen med reformerna på det hela taget mycket begränsade. De flesta rekommendationer från tidigare år gäller fortfarande. Ett typiskt mönster är att det åtminstone delvis finns en formell rättslig och institutionell grund för en professionell förvaltning på plats, men den tillämpas inte systematiskt. De flesta länder (med undantag för Turkiet) har strategier för **reformer av den offentliga förvaltningen** eller håller på att uppdatera dem. Genomförandet av dem är dock ojämnt, ofta utan att leda till hållbara reformer eller någon varaktig inverkan när det gäller att bygga upp en bättre offentlig förvaltning.

För Ukrainas del förekommer det vissa framsteg, men utmaningar kvarstår också på grund av krigsläget. Georgien och Moldavien gjorde vissa framsteg med att stärka sina offentliga förvaltningar efter antagandet av en reform av den offentliga förvaltningen och tillhörande handlingsplaner.

En **god samordning och utformning av politiken** förblir grunden för reformer av den offentliga förvaltningen. Utvidgningsländerna måste i sin politik och lagstiftning systematiskt beakta data och evidens, utforma lagstiftningen och politiken på ett inkluderande och samrådande sätt och bedöma deras potentiella effekter. God planering och ett korrekt genomförande av den politiska agendan skulle skapa förtroende, resiliens och ett mer förutsägbart regelverk för allmänheten och företagen.

När det gäller **personalförvaltning och offentlig förvaltning** kämpar de flesta länder fortfarande med att utveckla och systematiskt införa ett öppet, enhetligt och rättvist lönesystem samt ett meritbaserat system för rekrytering, befordran och uppsägning. Dessa reformer behövs för att locka och behålla motiverad och kvalificerad personal och skapa en professionell och välfungerande offentlig förvaltning. Hanteringen av sådana reformer tenderar dock att vara mycket känslig. För att kunna göra framsteg är det avgörande att förstå olika berörda parter intressen och farhågor och bygga upp ett brett stöd.

Den effektiva organisationen av den statliga förvaltningen och ansvarsskyldigheten hämmas fortfarande av bristande framsteg när det gäller att *rationalisera de statliga strukturerna* och fastställa en tydlig fördelning av ansvaret mellan ministerier och underordnade organ (i Bosnien och Hercegovina, Albanien, Kosovo, Nordmakedonien, Serbien och Moldavien). *Förvaltningsdomstolarnas kapacitet* och kvaliteten på besluten är otillräcklig för att säkerställa enskildas rätt till förvaltningsrättslig rättskipning (i Serbien, Nordmakedonien, Albanien, Bosnien och Hercegovina och Moldavien). Kvaliteten på *tillsynsorganen* varierar, och rekommendationerna följs inte systematiskt upp, vilket begränsar effektiva kontroller och motvikt och möjligheterna till systemförbättringar. För

att förbättra *flernivåstyrningen* krävs bättre samarbete och samordning mellan nationella, regionala och lokala myndigheter, som säkerställer kvaliteten på tjänsterna på alla nivåer och att det administrativa ansvaret åtföljs av motsvarande resurser och kapacitet. Med tanke på vikten av att säkerställa både en lämplig balans mellan centrala, regionala och lokala myndigheter och en enhetlig tillämpning av regler, förfaranden och standarder på alla nivåer av den offentliga förvaltningen, krävs ytterligare insatser i alla länder.

Tillhandahållandet av **digitala administrativa tjänster** är fortfarande det område i agendan för reform av den offentliga förvaltningen där man har kommit längst, särskilt i Albanien, Serbien och Ukraina. Även om andra länder fortfarande behöver komma i kapp måste alla länder fortsätta att säkerställa lika tillgänglighet till offentliga tjänster även för personer vars digitala verktyg eller färdigheter är otillräckliga. Det finns också utrymme för att ytterligare rationalisera de administrativa förfarandena och minska regelbördan för allmänheten och företagen.

Bristen på effektivitet och integritet i systemet för **förvaltning av de offentliga finanserna** urholkar förtroendet och påverkar både *genereringen av offentliga intäkter* och *utgiftsförvaltningen* i de flesta utvidgningsländer. *Insyn i budgeten och effektiva offentliga utgifter* är viktiga frågor, särskilt i tider av tilltagande finanspolitiska begränsningar. Systemen för *offentlig upphandling* har fortfarande alltför många kryphål för att säkerställa att skattebetalarnas pengar används effektivt. En kultur av *ansvarsskyldighet för ledningen* och *interna och externa revisioner* skulle säkerställa hållbarheten i ett lands finanser, men detta är ännu inte normen. Kvaliteten på *förvaltningen av tillgångar och investeringar* måste förbättras betydligt för att utvidgningsländerna ska kunna överbrygga infrastrukturklyftan till EU:s medlemsstater och dra nytta av fördelarna med ett framtida EU-medlemskap, däribland finansiering av investeringar.

Det civila samhället

Ett fritt och inflytelserikt civilsamhälle är ett centralt inslag i alla demokratiska system. I utvidgningsländerna finns det ett aktivt och dynamiskt civilsamhälle som övervakar statliga åtgärder och bidrar till beslutsfattandet. Det civila samhällets organisationer fortsätter också att tillhandahålla tjänster, särskilt stöd till människor i utsatta situationer, och deltar i humanitära insatser med anledning av Rysslands anfallskrig mot Ukraina.

Förenings- och mötesfriheten är förankrad i rättsliga ramar och utövas generellt sett. Det krävs dock fortfarande reformer för att internationella standarder ska tillämpas fullt ut, och genomförandet måste bli mycket mer konsekvent. Det civila samhället utsätts för ständiga påtryckningar och dess utrymme att verka fritt har fortsatt att minska. Det finns begränsningar för både det civila samhällets och människorättsförsvarens verksamhet. Användningen av strategiska rättsprocesser för att hindra offentlig debatt, bland annat från offentliga tjänstemäns sida, ökar alarmerande i Serbien och Bosnien och Hercegovina, och förekommer också i andra länder såsom Albanien. På samma sätt är det viktigt att säkerhetsåtgärder inte missbrukas, t.ex. instrumentaliseras för att komma åt politiska motståndare eller kritiker, genom lagstiftning mot terrorism i Turkiet, begränsningen av den fria tillgången till information i Montenegro och de överdrivna kontroll- och rapporteringsreglerna för förhindrande av penningtvätt i Kosovo, som ännu inte upphävts. Den mest oroande utvecklingen är dock kopplad till utarbetandet av lagar om ”utländska agenter” som leder till stigmatisering och förtryck av det civila samhällets organisationer. Sådana har lagts fram i entiteten Republika Srpska i Bosnien och Hercegovina och i Georgien (men i Georgien har de sedermera dragits tillbaka till följd av internationella och lokala påtryckningar).

Betydande framsteg måste göras – till exempel i Georgien, Serbien, Montenegro, Bosnien och Hercegovina och Kosovo – för att förbättra tillgången till och insynen i offentlig finansiering, som bör tilldelas på grundval av objektiva kriterier. Den rättsliga ramen för välgörenhet och donationer förbättrades i Moldavien, men lagar om frivilligarbete har ännu inte antagits i Albanien och Montenegro. Förfarandena för registrering av organisationer i det civila samhället måste förbättras, bland annat i Albanien, Nordmakedonien och Montenegro.

Trots att det finns politik för att stärka ett gynnsamt klimat för det civila samhället eller för statligt samarbete med det civila samhället i Albanien, Kosovo, Nordmakedonien och Ukraina är genomförandet otillräckligt och är ofta beroende av givarfinansiering. När det gäller det politiska beslutsfattandet erkänner de flesta länder att det civila samhället ger ett värdefullt bidrag. Det finns också mekanismer för öppna offentliga samråd, men tillämpningen av dessa måste förbättras. Det finns fortfarande brister i de institutionaliserade mekanismerna för samarbete mellan det civila samhället och staten. Det är viktigt att myndigheterna säkerställer förutsättningarna för att det civila samhällets organisationer ska kunna delta i beslutsfattande på ett meningsfullt och inkluderande sätt.

Ekonomi

Efter Rysslands fullskaliga invasion av Ukraina i februari 2022 stod de tio utvidgningsländerna inför stora ekonomiska och sociala utmaningar. I Ukraina sjönk BNP med 29,1 % under 2022, eftersom hela landet på ett genomgripande sätt påverkades av Rysslands anfallskrig, vilket ledde till ett betydande tryck på den makroekonomiska stabiliteten. BNP-tillväxten i västra Balkanregionen minskade till 3,2 % under 2022, efter en återhämtning på 7,7 % från den covid-19-relaterade recessionen 2021. Den kraftiga nedgången varierade dock mellan ekonomierna, med en real BNP-tillväxt som minskade till 6,1 % i Montenegro, 5,6 % i Turkiet, 4,8 % i Albanien, 4 % i Bosnien och Hercegovina, 3,5 % i Kosovo, 2,3 % i Serbien och 2,1 % i Nordmakedonien. I Moldavien minskade BNP kraftigt med 5,9 %, medan BNP i Georgien fortsatte att öka på tvåsiffriga nivåer, närmare bestämt 10,1 %. Skillnaderna i ekonomisk tillväxt mellan länderna berodde främst på direkta och indirekta konsekvenser av Rysslands krig mot Ukraina, inbegripet dess inverkan på handelsförbindelser, energi, livsmedelspriser och migration. De ekonomiska utsikterna för de tio ekonomierna är fortfarande osäkra med tanke på krigets ytterligare konsekvenser för tillväxten, sysselsättningen och den sociala sammanhållningen.

Under 2022 antog länderna **finanspolitiska åtgärder** för att mildra de ekonomiska konsekvenserna av kriget och de stigande energi- och livsmedelspriserna. Eftersom energipriserna har sjunkit avsevärt från toppnoteringen bör åtgärderna nu gradvis fasas ut, samtidigt som det säkerställs att konsolideringen av de offentliga finanserna upprätthålls och det sociala skyddet riktas till de som behöver det. Inflationen på västra Balkan, Moldavien och Georgien började sjunka från toppnivåerna hösten 2022 efter en betydande ökning. I Turkiet avtog inflationen också under första halvåret 2023, sedan det globala pristrycket i kombination med en oortodox penningpolitik hade lett till en kraftig depreciering av liran och drivit upp inflationen till den högsta nivån på två årtionden (över 85 % i oktober 2022). I Ukraina ledde störningar i leveranskedjorna, högre produktionskostnader och centralbankens penningtryckning för att finansiera kriget till en kraftigt ökad inflation, som nådde en topp på 26,6 % i slutet av 2022 innan den började avta.

Arbetsmarknaderna på västra Balkan och i Turkiet kännetecknas fortfarande av låg aktivitet (särskilt bland kvinnor och unga), hög arbetslöshet och kompetensflykt när det gäller kvalificerad arbetskraft. Strukturella kompetensglapp kvarstår, vilket beror på underinvestering i humankapital och svaga utbildningssystem. Detta kräver en mer aktiv arbetsmarknadspolitik, stärkt två- och trepartsdialog mellan arbetsmarknadens parter och

investeringar i kompetenshöjning och omskolning. I detta sammanhang åtog sig partnererna på västra Balkan 2021 att införa ungdomsgarantisystem enligt EU-modellen. I mitten av 2023 hade de flesta av dem inrättat interministeriella expertgrupper för att utarbeta planer för genomförandet. Tre hade redan antagit sina planer, och vissa började testa systemet redan 2023. Arbetsmarknaderna i Moldavien och Georgien uppvisade relativt goda resultat under 2022 och gynnades av ankomsten av utbildade personer som flydde från Rysslands krig mot Ukraina och mobiliseringen i Ryssland, men strukturella svagheter kvarstår. Höga nivåer av informell sysselsättning är dock fortfarande en central fråga i alla partnerländer. I Ukraina påverkades arbetsmarknaden, som redan kännetecknades av relativt låg arbetskraftsintensitet och kompetensflykt, på ett dramatiskt sätt av flyktingströmmarna och den interna fördrivningen, tillsammans med den enorma kapitalförstörelsen. Stora ansträngningar kommer att krävas för att återuppbygga en fungerande arbetsmarknad och avhjälpa kompetensbristen när kriget upphör. Att stärka den sociala dialogen, inbegripet kapacitetsuppbyggnad för arbetsmarknadens parter, kommer att vara avgörande i detta avseende.

Det är allt viktigare att alla tio utvidgningsländer påskyndar **strukturereformerna** för att möjliggöra en hållbar återhämtning på medellång sikt och göra framsteg mot att uppfylla de två ekonomiska kriterierna för EU-medlemskap: att säkerställa en fungerande marknadsekonomi och visa att man har kapacitet att hantera konkurrenstrycket och marknadskrafterna inom EU.

När det gäller **fungerande marknadsekonomi** kan inget av länderna på västra Balkan för närvarande anses ha en fullt fungerande marknadsekonomi, och trots framsteg i vissa länder uppfylls kraven ojämnt. Bosnien och Hercegovina befinner sig i ett tidigt skede av förberedelserna, utan några framsteg under det senaste året, men de flesta av de övriga partnererna har gjort vissa eller goda framsteg när det gäller att bygga upp fungerande marknadsekonomin och har nått en måttlig eller god nivå av förberedelse. Turkiets marknadsekonomi är långt framskriden, men det finns fortfarande allvarliga farhågor om hur den fungerar eftersom en tillbakagång har skett i fråga om viktiga aspekter, såsom penningpolitiken och den institutionella och rättsliga miljön. Efter valet har åtgärder vidtagits för att ta itu med vissa av dessa farhågor. Moldavien och Ukraina befinner sig i ett tidigt skede/på en viss nivå av förberedelse, medan Georgien är måttligt förberedd. När det gäller förmågan att hantera konkurrenstrycket och marknadskrafterna är det endast Turkiet som har nått en god nivå av förberedelse. Serbien, Montenegro och Nordmakedonien är måttligt förberedda, Albanien och Georgien har nått en viss nivå av förberedelse, Bosnien och Hercegovina och Moldavien befinner sig i ett tidigt skede/har nått en viss nivå av förberedelse, medan Kosovo och Ukraina befinner sig i ett tidigt skede.

Genomförandegraden för de gemensamt överenskomna rekommendationerna fortsatte att försämrats på västra Balkan och i Turkiet, från 50,8 % år 2020 till 42,9 % år 2021 och 40,8 % år 2022. Genomförandet av de politiska riktlinjerna är avgörande för att länderna ytterligare ska kunna anpassa sina ekonomier till EU och förbereda sitt framtida deltagande i Europeiska unionens ram för samordning och övervakning av den ekonomiska politiken och socialpolitiken. Det finns ett behov av att öka de offentliga finansernas hållbarhet, främja utvecklingen av humankapitalet och bygga upp motståndskraft mot framtida chocker. Insatserna bör fortsätta för att främja den digitala och gröna omställningen, förbättra företagsklimatet och fördjupa den regionala ekonomiska integrationen på grundval av EU-standarder för att dra till sig investeringar och främja ekonomisk tillväxt.

Bilaga 2. Genomförandet av den ekonomiska planen och investeringsplanen för västra Balkan

Genomförandet av den ekonomiska planen och investeringsplanen för västra Balkan⁴, som antogs den 6 oktober 2020, är på god väg. Planen syftar till att stärka integrationen och överbrygga den socioekonomiska klyftan mellan västra Balkan och EU, stödja regionens gröna och digitala omställning och föra västra Balkan närmare EU:s gemensamma marknad. Planen genomförs genom ett paket på 9 miljarder euro i EU-bidrag och garantiinstrumentet för västra Balkan, som förväntas locka till sig upp till 20 miljarder euro i investeringar.

Dessa investeringars inverkan på regionens ekonomi förväntas förstärkas av påtagliga framsteg i genomförandet av den gemensamma regionala marknaden och de ekonomiska reformprogrammen samt fortsatta framsteg när det gäller rättsstatsprincipen, förvaltningen av de offentliga finanserna och reformen av den offentliga förvaltningen.

Hittills har EU **godkänt eller avsatt finansiering på 4,29 miljarder euro i bidrag** och förväntas **mobilisera mer än 10,76 miljarder euro i investeringar** från andra källor. Detta inbegriper finansiering av 54 flaggskeppsprojekt inom investeringsramen för västra Balkan, bilaterala åtgärder och åtgärder som omfattar flera länder inom ramen för instrumentet för stöd inför anslutningen (IPA) och Ipard (instrumentet för föranslutningsstöd för landsbygdsutveckling) till stöd för jordbruksåtgärder. Dessutom har EU godkänt avsättningar för 21 garantier inom ramen för Europeiska fonden för hållbar utveckling plus (EFHU+), som kommer att mobilisera betydande investeringar genom banker och internationella finansinstitut.

Investeringarna i transportkonnektivitet är inriktade på att utveckla nödvändig infrastruktur för transport på väg, järnväg och vattenvägar i överensstämmelse med prioriteringarna för de transeuropeiska transportnäten. Ett annat fokus är att uppgradera och miljöanpassa befintlig infrastruktur för att bidra till smarta mobilitetslösningar i linje med den gröna agendan.

Viktiga flaggskeppsprojekt som godkänts via investeringsramen för västra Balkan som en del av den ekonomiska planen och investeringsplanen avser i) järnvägskorridoren X mellan Serbien och Bulgarien, ii) ”Fredsvägen”, som förbinder Kosovo och Serbien, iii) motorvägskorridoren Vc i Bosnien och Hercegovina som förbinder landet med Adriatiska havet, Ungern och Kroatien, iv) den ”blå motorvägen” i Albanien, v) motorvägskorridoren VIII i Nordmakedonien och vi) andra motorvägs- och järnvägsförbindelser och förbifartsleder i regionen.

Dessa projekt kompletterar de investeringar i konnektivitet som beslutats under tidigare år, varav flera har slutförts under de senaste månaderna. Dessa omfattar motorvägskorridoren Vc Tarcin och Iwantunneln i Bosnien och Hercegovina samt avsnittet av järnvägskorridoren IV Bar–Vrbnica i Montenegro.

I samordning med transportgemenskapens ständiga sekretariat fortsätter regionen också att arbeta med reformåtgärder genom att genomföra fem sektorsspecifika handlingsplaner (järnväg, väg, trafiksäkerhet, underlättande av transporter samt vattenvägstransporter och multimodalitet) och strategin för hållbar och smart mobilitet för västra Balkan. Den femåriga löpande arbetsplan som godkänts av de sex partnerna fungerar som ett kompletterande

⁴ [COM\(2020\) 641 final](#).

planeringsverktyg för de reformer och den infrastruktur som regionen måste prioritera under de kommande åren.

Genomförandet av dessa handlingsplaner och moderniseringen av befintlig infrastruktur stöds genom det program för säkra och hållbara transporter på 80 miljoner euro som antogs av den operativa styrelsen för investeringsramen för västra Balkan i juni 2023. Programmet finansierar smarta och hållbara mobilitetslösningar genom utfasning av fossila bränslen och digitalisering.

Efter det framgångsrika införandet av ”gröna körfält” i regionen under covid-19-pandemin håller liknande gröna körfält och blå gränsövergångar (”Blue Lanes”, till sjöss) också på att skapas mellan västra Balkan och EU-länderna som en del av åtgärderna för att underlätta transporter. De testas för närvarande tillsammans med Grekland, Italien och Kroatien, och förhandlingar pågår om körfält vid gränsen mellan Serbien och Ungern.

Som en del av förslaget till översyn av förordningen om det transeuropeiska transportnätet (TEN-T) har en korridor för västra Balkan inrättats och inkluderats i det övergripande nätet och delvis i stomnätet. Detta visar EU:s engagemang för konnektiviteten i regionen, som ses som en integrerad del av EU:s transportnät.

När det gäller ekonomiskt stöd till hållbara transporter inom ramen för den ekonomiska planen och investeringsplanen har 1,74 miljarder euro hittills godkänts via investeringsramen för västra Balkan och anslagits inom ramen för bilaterala program och program som omfattar flera länder inom instrumentet för stöd inför anslutningen. Detta förväntas leda till en mobilisering av ytterligare 5,7 miljarder euro från andra källor.

Flaggskeppsprojekten för **omställning till ren energi och konnektivitet** är inriktade på investeringar i förnybara energikällor, ”renoveringsvågen” för energieffektivitet och underlättande av övergången från kol. Energisäkerhet och diversifiering av försörjningen stöds också.

I oktober 2022 tillkännagav kommissionen ett energistödpaket på 1 miljard euro för regionen. Hälften av beloppet är riktat stöd till utsatta samhällsgrupper och företag, och den andra hälften går till att påskynda energiomställningen, särskilt genom investeringar i energieffektivitetsåtgärder, diversifiering av försörjningen och produktion av förnybar energi. Större delen av direktstödet betalades ut i början av 2023, medan investeringarna prioriteras och antas under loppet av 2023.

Den operativa styrelsen för investeringsramen för västra Balkan har hittills antagit 18 investeringsprojekt inom den ekonomiska planen och investeringsplanen med inriktning på uppförande av solcellsanläggningar (t.ex. i Albanien, Kosovo och Nordmakedonien), vindkraftsparker (t.ex. i Serbien), återställande av vattenkraftverk (t.ex. i Albanien, Bosnien och Hercegovina, Nordmakedonien och Serbien), elöverföringsnät (t.ex. elkorridoren genom Balkan) och energieffektivitet. EU stöder också investeringar i gassammanlänkningslinjer för att säkerställa en bättre diversifiering av energikällorna.

För att främja förnybar energi och energieffektivitet och stödja framsteg i renoveringen av offentliga och privata byggnader kompletterade kommissionen det regionala energieffektivitetsprogrammet med 100 miljoner euro genom en bidragsöverenskommelse som undertecknades i december 2022. Den operativa styrelsen för investeringsramen för västra Balkan yttrade sig i april 2022 positivt om finansiering på 45 miljoner euro för en särskild garantimekanism för projekt som främst rör energieffektivitet och förnybar energi och för närvarande håller den på att förhandlas fram.

I december 2022 antog länderna på västra Balkan energi- och klimatmål för 2030 enligt fördraget om energigemenskapen. På grundval av detta håller de för närvarande på att utarbeta sina respektive nationella energi- och klimatplaner där åtgärder anges för hur målen ska uppnås. Kommissionen och energigemenskapen samarbetar också med västra Balkan för att utveckla ett regionalt utsläppshandelssystem som en del av anslutningsprocessen.

Övergången från kol i denna region, som till största delen är starkt beroende av fossila bränslen, kommer att bli en stor socioekonomisk utmaning. Kommissionen har därför stött en samarbetsplattform för kolregioner i omställning på västra Balkan och i Ukraina, parallellt med ett liknande EU-initiativ. En hel rad bilaterala utbyten med EU-regioner har redan ägt rum, medan andra håller på att planeras.

När det gäller ekonomiskt stöd till ren energi inom ramen för den ekonomiska planen och investeringsplanen har 617 miljoner euro hittills beslutats inom investeringsramen för västra Balkan och anslagits inom ramen för bilaterala program och program som omfattar flera länder inom instrumentet för stöd inför anslutningen. Detta förväntas leda till en mobilisering av ytterligare 1,3 miljarder euro från andra källor.

Den operativa styrelsen för investeringsramen för västra Balkan yttrade sig positivt om avsättningar för sex garantier för öppet tillträde som förväntas generera betydande investeringar i energiinfrastruktur, energieffektivitet och energiomställning. Avtalen håller för närvarande på att förhandlas fram.

Prioriteringarna för transport och energi i den ekonomiska planen och investeringsplanen kompletterar insatserna på **miljö- och klimatförändringsområdet**. Tillsammans bidrar de till genomförandet av den gröna agendan för västra Balkan, som antogs tillsammans med den ekonomiska planen och investeringsplanen och godkändes av ledarna för länderna på västra Balkan genom Sofiaförklaringen i november 2020. Agendan med fem pelare bygger på lagstiftningsreformer och investeringar i regionen för att anpassa den till ambitionerna i den europeiska gröna given, särskilt på områdena energiomställning, förebyggande av föroreningar, den cirkulära ekonomin, skydd av den biologiska mångfalden och hållbar livsmedelsproduktion. Genomförandet av agendan främjas av de flaggskeppsprojekt inom ramen för den ekonomiska planen och investeringsplanen som rör hållbara transporter, energiomställning samt avfalls- och avloppsvattenhantering.

Den detaljerade handlingsplan för agendan som godkändes av ledarna vid toppmötet i Brdo i oktober 2021 håller på att genomföras i regionen. Även om det regionala samarbetsrådet även fortsatt har en nyckelroll i samordningen av regionala initiativ inom ramen för den gröna agendan slutförde kommissionen det regionala programmet EU4Green på 11 miljoner euro med den österrikiska miljöbyrå för att hjälpa varje partner att arbeta med sina egna strategier och reformer.

Utöver de energi- och transportprojekt som nämns ovan fokuserar EU-stödda investeringar till förmån för den gröna agendan på avfallshantering och avloppsvattenhantering, den cirkulära ekonomin, miljöskydd och hållbart jordbruk. Inom ramen för flaggskeppsinitiativ 7 har den operativa styrelsen för investeringsramen för västra Balkan och kommissionen hittills godkänt finansiering av sju investeringsprojekt för vattenförvaltning och avloppsvattenhantering i alla sex partnerländer (bland annat i huvudstäderna Podgorica, Skopje, Belgrad och Sarajevo) och tre program till stöd för avfallshantering (i Albanien, Nordmakedonien och Serbien). Det finns också en rad bilaterala program för biologisk mångfald och miljöskydd i särskilda områden (t.ex. Prespasjön). Det finns också ett regionalt program för att bekämpa föroreningar i städer genom att stödja borgmästaravtalet för klimat

och energi, som hjälper städerna att utarbeta planer och genomföra pilotprojekt på detta område.

Den gröna omställningen för jordbruksbaserad livsmedelsproduktion genomförs till stor del genom Ipard. Hittills har 152 miljoner euro anslagits inom ramen för den ekonomiska planen och investeringsplanen för att stödja moderniseringen av hållbar livsmedelsproduktion.

När det gäller ekonomiskt stöd till miljöskydd och klimatåtgärder inom ramen för den ekonomiska planen och investeringsplanen har ett belopp på 633 miljoner euro hittills godkänts via investeringsramen för västra Balkan och anslagits inom ramen för bilaterala program och program som omfattar flera länder inom instrumentet för stöd inför anslutningen och Ipard. Detta förväntas leda till en mobilisering av ytterligare 685 miljoner euro från andra källor.

Dessutom har den operativa styrelsen för investeringsramen för västra Balkan avgett ett positivt yttrande om avsättningar för fyra garantier för öppet tillträde i samband med den gröna omställningen, med inriktning på en hållbar omställning av städer, kolsänkor och gröna obligationer. Avtalen håller på att utarbetas med sikte på att undertecknas 2023.

Den ekonomiska planen och investeringsplanen stöder regionen i dess **digitala omvandling** genom tekniskt stöd och investeringar. Den är inriktad på lagstiftningsreformer som främjar utvecklingen av en marknad för digitala tjänster och på att främja investeringar i innovativa digitala lösningar och digital infrastruktur. Två projekt har hittills godkänts inom investeringsramen för västra Balkan, avseende bredband i Serbien och IKT-laboratorier i Albanien.

När det gäller reformer av den rättsliga ramen upprätthåller kommissionen en årlig dialog om regelverket i fråga om digital politik med regionen och stöder de regelbundna digitala toppmötena på hög nivå på västra Balkan. I samband med dialogen den 30 juni 2023 undertecknade Albanien, Montenegro, Nordmakedonien och Serbien associeringsavtal avseende programmet för ett digitalt Europa. Genom att delta i programmet får länderna möjlighet att omfattas av nätverket av europeiska digitala innovationsknutpunkter som stöder företag och den offentliga sektorn i den gröna och den digitala omställningen. De sex länderna undertecknade 2022 förklaringen om internets framtid, som fastställer visionen och principerna för ett tillförlitligt internet. Regionen är också fullt associerad till det arbete som utförs av Organet för europeiska regleringsmyndigheter för elektronisk kommunikation.

Kommissionen har tillsammans med det regionala samarbetsrådet bidragit till att säkra det regionala roamingavtalet, som ledde till införandet av ett system för ”roaming som hemma” i regionen den 1 juli 2021. Den första frivilliga sänkning av avgifterna för dataroaming som gjordes av de ledande operatörerna i EU och på västra Balkan trädde i kraft den 1 oktober 2023. Operatörerna enades också om gradvisa ytterligare sänkningar under de kommande åren i syfte att få priserna närmare ett system för ”roaming som hemma” senast 2028.

Samtidigt främjar EU utvecklingen av nya digitala lösningar för olika aspekter av ekonomin på västra Balkan, däribland transport, energi, logistik, förvaltning och handel. Ett viktigt initiativ för att främja sådana lösningar är det årliga Balkathon, där innovativa projekt för digital omställning prisbelönas.

Ett regionalt program, EU4Digital, håller på att utarbetas. Det har en budget på 15 miljoner euro och ska enligt planerna genomföras inom tre år. Programmet syftar till att komplettera det pågående arbetet inom ramen för den gemensamma regionala marknadens ”regionala digitala område”, som bygger på målen i den digitala agendan för västra Balkan.

Cybersäkerhet är fortfarande en viktig del av den ekonomiska planen och investeringsplanen. En bedömning av behoven av cybersäkerhet i regionen har slutförts och en rad evenemang för tekniskt stöd anordnas genom instrumentet för tekniskt bistånd och informationsutbyte (Taix) för att bygga upp beredskap inför it-incidenter.

När det gäller ekonomiskt stöd till den digitala omställningen inom ramen för den ekonomiska planen och investeringsplanen har 50 miljoner euro hittills godkänts inom investeringsramen för västra Balkan och anslagits inom ramen för bilaterala program och program som omfattar flera länder inom instrumentet för stöd inför anslutningen. Detta förväntas leda till en mobilisering av ytterligare 240 miljoner euro från andra källor.

Dessutom har den operativa styrelsen för investeringsramen för västra Balkan godkänt avsättningar för en garanti för öppet tillträde på detta område, nämligen plattformen för digital omvandling.

Stödet till den privata sektorn fokuserar på riktad finansiering genom särskilda garantimekanismer för små och medelstora företag för stöd i uppstartsfasen, för förnyelse och ökad konkurrenskraft. Liknande stöd ges också till jordbruksföretag i landsbygdsområden via Ipard.

Gynnsamma förutsättningar för utveckling och tillväxt i den privata sektorn måste skapas, särskilt för mikroföretag samt små och medelstora företag. Detta står i centrum för den dialog om den ekonomiska politiken som årligen förs med parterna på västra Balkan genom arbetet med de ekonomiska reformprogrammen och de därav följande rekommendationerna för den ekonomiska politiken, i linje med prioriteringarna i den ekonomiska planen och investeringsplanen.

Stöd till den privata sektorn, särskilt inriktat på att främja innovation och stärka den gröna och den digitala omställningen, tillhandahålls för närvarande genom sex särskilda system för blandfinansiering av den privata sektorn: Go Green för små och medelstora företag, klimatprogrammet, grön finansiering för inkludering, hållbar tillgång till finansiering för entreprenörskap, digitalisering och lån för främjande av grön tillväxt.

Kommissionen stöder också handelskamrarnas investeringsforum (Western Balkans 6 Chambers Investment Forum) för att främja de ekonomiska intressena på västra Balkan och i en del andra länder. Forumet finansierar särskilt det nya regionala programmet för utveckling av leverantörer, som ska bidra till att skapa kontakter och möjligheter för inhemska leverantörer.

Slutligen lanserade kommissionen ett antal initiativ inom ramen för garantin för västra Balkan som en del av den bredare EFHU+. Detta inbegriper avsättningar för tio garantiordningar för att tillhandahålla allmän tillväxtfinansiering för små och medelstora företag och ett riskdelningsinstrument för jordbruket samt främja tillväxt för alla och den gröna och den digitala omställningen. Dessa är för närvarande föremål för upphandling.

När det gäller ekonomiskt stöd till utveckling av den privata sektorn inom ramen för den ekonomiska planen och investeringsplanen har 341 miljoner euro hittills godkänts inom investeringsramen för västra Balkan och anslagits inom ramen för bilaterala program och program som omfattar flera länder inom instrumentet för stöd inför anslutningen. Detta förväntas leda till en mobilisering av ytterligare 2,1 miljarder euro från andra källor.

Det sjätte prioriterade området som stöds av den ekonomiska planen och investeringsplanen är **utveckling av humankapital och innovation**, vilket inbegriper ungdomar, utbildning och innovation. I juli 2021 godkände regionens ministrar ett uttalande där länderna förbinder sig att följa principerna i den europeiska pelaren för sociala rättigheter och genomföra

flaggskeppsinitiativet för ungdomsgarantin i den ekonomiska planen och investeringsplanen. Vid toppmötet mellan EU och västra Balkan i oktober 2021 lanserades en övergripande agenda för innovation, forskning, utbildning, kultur, ungdom och idrott (innovationsagendan).

Ungdomsgarantin är ett aktiveringssystem som ska se till att ungdomar på västra Balkan får ett högkvalitativt erbjudande om sysselsättning, vidareutbildning, lärlingsutbildning eller yrkesutbildning inom en viss period efter det att de blivit arbetslösa eller avslutat sin formella utbildning. Systemet kräver reformer och kapacitetssuppletering inom utbildning och yrkesutbildning, sysselsättning, arbetsmarknadstjänster och socialt skydd. Alla partner på västra Balkan, utom Bosnien och Hercegovina (där arbete pågår), har antagit nationella genomförandeplaner för ungdomsgarantin och inrättat samordningsmekanismer, och vissa håller redan på att testa dem.

Sedan slutet av 2022 har tekniskt peer-to-peer-stöd genom EU:s expertfacilitet för sysselsättning, arbete och socialt skydd varit tillgängligt för västra Balkan. Faciliteten tillhandahåller kortfristig stöd till partnerländernas nationella och lokala institutioner som arbetar inom de stödberättigade sektorerna. För närvarande pågår 26 åtgärder på västra Balkan, främst med anknytning till socialt skydd, arbete och sysselsättning.

Innovationsagendan för västra Balkan för forskning, utbildning, kultur, ungdom och idrott fortsätter att bana väg mot ett närmare samarbete på dessa politikområden på västra Balkan. Tack vare många samarbetsinsatser mellan EU:s medlemsstater och partnererna på västra Balkan har viktiga områden stärkts, såsom stöd till modernisering av systemen för högre utbildning, industrisamarbete och smart tillverkning, innovationsekosystem, utbildning av medicinsk personal, digitalisering och cybersäkerhet.

Det viktigaste genomförandeinstrumentet för innovationsagendan är Horisont Europa-programmet, till vilket alla sex partner på västra Balkan nu är associerade. Regionen har också tillgång till enheten för politiskt stöd till FoTU och uppmuntras aktivt att delta i EU-forskningsinitiativ såsom Cost och Eureka. Nordmakedonien och Serbien är associerade till Erasmus+, och fyra andra partner får stöd från Erasmus+-programmets internationella del. Sedan 2023 är initiativet Europauniversitet inom Erasmus+ öppet för alla lärosäten från västra Balkan med ställning som fullvärdiga partner. Europauniversitet utgörs av transnationella allianser mellan lärosäten som utvecklar ett långsiktigt strukturellt och strategiskt samarbete, skapar framtidens universitet och främjar europeiska värderingar och europeisk identitet. Partnererna på västra Balkan är också fullt associerade till EU:s initiativ på kulturområdet, däribland programmet Kreativa Europa och det nya europeiska Bauhausinitiativet. Initiativet främjar innovation, hållbarhet, inkludering och estetik i infrastruktur- och andra projekt och är särskilt kopplat till genomförandet av den gröna agendan.

EU:s bistånd på detta område omfattar också ett nära samarbete med västra Balkan i hälsofrågor. Regionen fortsätter att vara knuten till arbetet i EU:s hälsosäkerhetskommitté och Europeiska centrumet för förebyggande och kontroll av sjukdomar och har tillgång till gemensam upphandling av medicinska förnödenheter. EU finansierar ett projekt för motståndskraft vid hälsokriser på västra Balkan och ett investeringsprojekt för att utvidga universitetssjukhuset för barn i Belgrad.

När det gäller ekonomiskt stöd till utveckling av humankapitalet inom ramen för den ekonomiska planen och investeringsplanen har 368 miljoner euro hittills godkänts inom investeringsramen för västra Balkan och anslagits inom ramen för bilaterala program och

program som omfattar flera länder inom instrumentet för stöd inför anslutningen. Detta förväntas leda till en mobilisering av ytterligare 477 miljoner euro från andra källor.

De sex prioriteringarna inom den ekonomiska planen och investeringsplanen underbyggs – och deras inverkan förstärks – av regionens åtagande (och EU:s stöd) för att skapa en gemensam regional marknad på västra Balkan, på grundval av de fyra fria rörligheterna. Ett viktigt genombrott i slutet av 2022 var ingåendet av tre avtal om fri rörlighet för personer i regionen. Ett framgångsrikt genomförande av dem kommer att underlätta resor och erkännande av kvalifikationer inom högre utbildning och vissa yrkeskvalifikationer. EU stöder utvecklingen av den gemensamma marknaden genom det regionala samarbetsrådet och Cefta.

En förutsättning för att den ekonomiska planen och investeringsplanen ska bli framgångsrik är att alla partner genomför bästa praxis i fråga om rättsstatsprincipen, offentliga finanser och investeringsförvaltning och främjar en professionell och effektiv offentlig förvaltning.

Bilaga 3. Genomförandet av den ekonomiska planen och investeringsplanen – översikt för Ukraina, Moldavien och Georgien

Under 2021 lanserade EU och dess fem östliga partnerländer en **ekonomisk plan och investeringsplan för det östliga partnerskapet**⁵. Syftet med planen är att stödja den ekonomiska återhämtningen efter två år av en socialt och ekonomiskt skadlig hälsokris. Planen syftar också till att åstadkomma den gröna och digitala omvandling som krävs för att bygga upp innovativa, miljömässigt hållbara, socialt inkluderande och motståndskraftiga ekonomier.

Sedan Rysslands oprovocerade anfallskrig mot Ukraina inleddes har den ekonomiska planen och investeringsplanen fått en helt ny socioekonomisk betydelse och politisk relevans. Den har blivit en integrerad del av EU:s svar på effekterna av kriget mot Ukraina genom att tillhandahålla den likviditet och mobilisera de investeringar som krävs för att hjälpa Ukrainas och Moldaviens ekonomier att hålla sig flytande. Den ekonomiska planen och investeringsplanen är också en del av EU:s stöd för att integrera dessa två länder – liksom Georgien – i EU:s ekonomi och energimarknader, digitala marknader och transportmarknader. Den är en viktig mekanism för att underlätta deras ansträngningar med sikte på anslutning och frigöra fördelarna med den europeiska integrationen.

Planen har som ambition att mobilisera upp till 17 miljarder euro i investeringar i regionen under perioden 2021–2027 genom att utnyttja 2,3 miljarder euro i EU-bidrag och EU-garantier. Kompletterande politiska åtgärder och tekniskt stöd ingår också i genomförandet av den ekonomiska planen och investeringsplanen.

I september 2023 hade ett sammanlagt belopp på 6,2 miljarder euro mobiliserats genom bilaterala och regionala bidrag, blandfinansieringsinsatser och garantier till stöd för den ekonomiska planens och investeringsplanens prioriteringar i Ukraina, Moldavien och Georgien. Av detta belopp går 3,5 miljarder euro till att stödja genomförandet av nationella flaggskeppsprojekt. Antalet investeringar som hittills mobiliserats inom ramen för den ekonomiska planen och investeringsplanen utgör 40 % av målbeloppet på 17 miljarder euro. Tack vare planen ökade investeringarna snabbt under första halvåret 2023. I och med ingåendet av nya garantiavtal med partnerfinansinstitut inom ramen för EFHU+-instrumentet förväntas genomförandet av planen påskyndas ytterligare.

Hållbara transporter

Hållbar transportkonnektivitet har varit en huvudprioritering i regionen ända sedan det östliga partnerskapet lanserades 2009. I december 2021 förnyade EU och dess östliga partnerländer sitt åtagande att stärka centrala transportförbindelser, med fokus på det utvidgade vägledande TEN-T-stomnätet, inbegripet förbindelser över Svarta havet. Förbättringar av viktiga luft-, väg-, järnvägs-, sjö- och inre vattenvägsförbindelser har en enorm potential att stimulera hållbar ekonomisk utveckling, marknadsintegration och gränsöverskridande handel såväl i regionen som mellan regionen och EU. Sedan 2021 har 1,2 miljarder euro mobiliserats till stöd för transportkonnektivitet.

I Ukraina och Moldavien har EU levt upp till sitt åtagande att stödja genomförandet av **initiativet om solidaritetskorridorer** mellan EU och Ukraina. Solidaritetskorridorer är prioriterade transportleder som förbinder Ukraina och Moldavien med EU. De utgör den främsta rutten för viktiga varor från och till Ukraina, och de har blivit en livlina för landets ekonomi. Kommissionen har samarbetat med EU-medlemsstater, Ukraina, Moldavien,

⁵ [SWD\(2021\) 186 final](#).

internationella partner och företag samt transportföretag för att utvidga solidaritetskorridorerna och få dem att fungera bättre. Kommissionen fokuserar på att minska transport- och logistikkostnaderna längs solidaritetskorridorerna genom att förenkla förfaranden, uppgradera infrastrukturen och utnyttja alla rutters fulla potential. I detta sammanhang kommer järnvägs- och väggränsövergångar mellan angränsande EU-medlemsstater (Ungern, Polen, Rumänien och Slovakien) samt Ukraina och Moldavien att uppgraderas genom nio projekt inom Fonden för ett sammanlänkat Europa, med ett totalt EU-stöd på nästan 250 miljoner euro.

Under 2022 samarbetade kommissionen med de moldaviska myndigheterna, Europeiska banken för återuppbyggnad och utveckling (EBRD) och Europeiska investeringsbanken (EIB) för att stödja återställandet av den **nord-sydliga** järnvägsförbindelsen. Huvudsyftet är att förbättra kapaciteten hos det moldaviska järnvägsnätet som omfattar cirka 128 km i korridoren Vălcineț–Ocnița–Ungheni–Chișinău–Căinari, särskilt när det gäller viktnormer och körhastighet. Detta tillkommer utöver investeringar på kort sikt som syftar till att snabbt uppgradera den viktigaste gränsövergången mellan Ukraina och Slovakien och köpa utrustning, såsom skannrar och generatorer, för prioriterade gränsövergångsställen mellan Ukraina och EU-medlemsstater. Kommissionen mobiliserade 20 miljoner euro i bidrag genom det utrikespolitiska instrumentet parallellt med ett lån på 12 miljoner euro från EBRD.

I Georgien fortsatte EU och EIB att investera i den **öst-västliga motorvägen** med fokus på vägvägnitt där antalet trafikolyckor och dödsfall är särskilt stort. EU och EIB kommer att fortsätta att stödja utvecklingen av denna viktiga korridor med ett totalt belopp på 446 miljoner euro (varav 16,8 miljoner euro i bidrag). Till stöd för flaggskeppsinitiativ 2 i Georgien inledde EU också en omfattande genomförbarhetsstudie för att bedöma den kommersiella lönsamheten hos ytterligare färje- och matarlinjer som skulle förbinda Georgien med Bulgarien över Svarta havet.

I november 2022 blev Ukraina, Moldavien och Georgien observerande deltagare i **transportgemenskapens** organ. Detta kommer att ge länderna konkreta fördelar när det gäller **genomförandet av relevanta delar av EU:s regelverk på transportområdet** och utvecklingen av det vägledande TEN-T-nätet på deras territorier samt utbyte av god praxis med regionala partner på västra Balkan och EU:s medlemsstater. Transportgemenskapens ständiga sekretariat har redan börjat samarbeta på olika nivåer med de observerande deltagarna för att presentera transportgemenskapens arbete, involvera dem i arbetet i transportgemenskapens tekniska kommittéer och sätta i gång arbetet för att uppnå några av de viktigaste resultaten av fördraget om en transportgemenskap (såsom handlingsplanerna för järnväg, väg, trafiksäkerhet, underlättande av transporter, vattenvägstransporter och multimodalitet).

Moldavien och Ukraina associerades till Fonden för ett sammanlänkat Europa i maj respektive juni 2023. Detta bör leda till ett stärkt samarbete inom transportsektorn och stödja genomförandet av det utvidgade TEN-T.

Underlätta små och medelstora företags tillgång till finansiering

Sedan lanseringen av den ekonomiska planen och investeringsplanen har EU aktivt stött sina östliga partnerländers ansträngningar för att snabbt få igång sina ekonomier efter två mycket svåra år av nedstängningar och störningar i handeln på grund av covid-19. EU har ägnat särskild uppmärksamhet åt att tillgodose mikroföretagens och de små och medelstora företagens finansieringsbehov genom att mobilisera 1,5 miljard euro i kreditlinor och företagsrådgivningstjänster för att hjälpa dem att återuppta sin verksamhet, återfå förlorade marknadsandelar och digitalisera och modernisera sin verksamhet. Genom EU-stödda

kreditlinor erbjuds mikroföretag och små och medelstora företag bättre lånevillkor, särskilt genom föreslagna längre löptider, minskade krav på säkerheter, skräddarsytt tekniskt stöd och investeringsincitament. I samarbete med den polska utvecklingsbanken Bank Gospodarstwa Krajowego (BGK) gav EU Ukraina en garanti på 10 miljoner euro för att möjliggöra förnyad utlåning till små och medelstora företag som inte skulle vara berättigade till ny finansiering på grund av risker i samband med det pågående kriget.

Förenklade handelsprocedurer

I oktober 2022 lanserade EU **handelsrådgivningen för det östliga partnerskapet**, som syftar till att underlätta företagens tillgång till handelsrelaterad information. Handelsrådgivningen är en webbportal med tillgång till detaljerad marknadsinformation (tillämpliga export- och importbestämmelser, tulltaxeåtgärder och icke-tariffära åtgärder, tullar, skatter, förfaranden osv.), handelsstatistik och analytiska insikter om potentialen hos EU:s och det östliga partnerskapets nationella marknader. Undersökningar av icke-tariffära (dvs. reglerings- och förfarandemässiga) åtgärder har genomförts i varje land för att identifiera hinder för handeln med varor och tjänster och ge rekommendationer för hur de ska undanröjas.

Projektet **EU4Business: Connecting Companies** för sammankoppling av företag fortsatte genomföras under 2022 och i början av 2023. Projektet syftar till att främja handelsförbindelser och affärspartnerskap i de östliga partnerländerna genom att bygga broar mellan små och medelstora företag och organisationer för företagsstöd i EU och deras motsvarigheter i de östliga partnerländerna. Ett program för rörlighet har utarbetats som möjliggör utbyten mellan små och medelstora företag och företag från båda regionerna.

Hållbar energi och utfasning av fossila bränslen i ekonomierna

Sedan lanseringen av den ekonomiska planen och investeringsplanen har betydande framsteg gjorts på det synnerligen viktiga området hållbar energi, där 1,6 miljarder euro i investeringar redan har mobiliserats i hela den region som omfattas av det östliga partnerskapet.

Under 2022 fortsatte EU4Energy att stödja Ukraina, Moldavien och Georgien i deras arbete med att bygga upp sina rättsliga ramar och tillsynsramar på energiområdet. Programmet hjälpte också de östliga partnerländerna att skapa en gynnsam miljö för utvecklingen av förnybar energi och miljövänligare energimixer. Programmet spelade en central roll för att bistå **Ukraina och Moldavien** i processen efter synkroniseringen av det europeiska nätverket av systemansvariga för överföringssystemen. EU stödde också Ukraina i den pågående återuppbyggnaden av landets energisystem och bidrog till försörjningstryggheten i regionen.

Samarbetet med Internationella byrån för förnybar energi (Irena) fortsatte. Syftet var att identifiera villkor och hinder för utveckling och integrering av förnybara energikällor i länderna i det östliga partnerskapet.

I **Ukraina** fortsatte det EU-stödda flaggskeppsinitiativet energieffektivitetsfonden (104 miljoner euro som täcks av EU) att framgångsrikt genomföra sitt program för investeringar i energieffektivitet i flerfamiljshus. I slutet av mars 2023 hade fonden fått med nästan 80 000 hushåll, med 261 projekt som helt eller delvis slutförts i flerfamiljshus (över 80 % av dessa var totalrenoveringar). År 2022 införde fonden ett nytt ”restaureringsprogram” till stöd för snabba reparationer av bostadshus som fått icke-strukturella skador till följd av kriget.

Inom ramen för det östeuropeiska partnerskapet för energieffektivitet och miljö (E5P) medfinansierade EU flera EBRD-ledda projekt för energieffektivitet och fjärrvärme i **Ukraina**. Projekten för renovering av fjärrvärmesystem omfattar Zjytomyr, Ternopil, Lviv, Lutsj och Tjernivtsi och har en total budget på cirka 110 miljoner euro och ett lånebidrag på

48 miljoner euro från EBRD. Projekt för energieffektivisering av offentliga byggnader i Dnipro pågår med en budget på 39 miljoner euro, inklusive ett lånebidrag på 20 miljoner euro från EBRD. Ett stort nytt program för renovering av offentliga byggnader i Ukraina (upp till 1 000 sjukhus och skolor) lanserades i mars 2023 av EIB med bidrag från EU och E5P-programmet. Detta kommer nu också att omfatta andra aspekter än energieffektivitet, såsom skyddsrum, bättre brandsäkerhet och bättre tillgänglighet för personer med funktionsnedsättning. Ett viktigt arbetsområde, som påbörjades 2022 och fortfarande pågår, omfattar två EU-finansierade katastrofbiståndsprogram för bostäder för internflyktingar.

I **Moldavien** undertecknades energieffektivitetsprogrammet 2022 (finansierat genom ett bidrag på 15 miljoner euro och två lån på 30 miljoner euro från EBRD och EIB). Det är det första landsomfattande initiativet för energieffektivitet i Moldavien. De byggnadskategorier som omfattas av programmet är huvudsakligen offentliga byggnader som ägs av staten och/eller kommuner. Den totala investeringen uppskattas till cirka 94 miljoner euro. Programmet för energieffektivisering av offentliga byggnader i Chişinău, som finansierades inom ramen för E5P-programmet, gick in i sin andra genomförandefas och har som mål att 119 offentliga byggnader ska renoveras. Fas 1 av fjärrvärmeprojektet i Bălţi (total budget på 11 miljoner euro, 7 miljoner euro i EBRD-lån) slutfördes och fas 2 håller på att inledas (total budget på 18 miljoner euro, 14 miljoner euro i EBRD-lån).

I **Georgien** avslutades i april 2023 ett projekt för partnersamverkan med energitillsynscommissionen, som genomfördes av ett konsortium under ledning av Österrike och Tyskland. Det omfattade verksamhet för att främja utveckling av energimarknaden, inbegripet att främja Georgiens nationella energi- och vattenförsörjningsmyndighets roll för marknadsreglering, integrering av förnybar energi och energieffektivitet. Under 2021–2022 tillhandahölls EU-stöd på 135 miljoner euro till Moldavien för att hjälpa de mest utsatta befolkningsgrupperna att hantera stigande energikostnader och stödja landets långsiktiga socioekonomiska återhämtning, energitrygghet och energiomställning. Energistödsfonden för Ukraina, som förvaltas av energigemenskapens sekretariat och leds gemensamt med Europeiska kommissionen, har finansierat leverans av avancerad gasutrustning till ett värde av nästan 7,6 miljoner euro till den systemansvarige för gasöverföringssystemet i Ukraina för återställande av skadade anläggningar och anläggningar i befriade områden.

I **Georgien** genomfördes inom ramen för E5P ett projekt för energieffektivisering av skolor i bergsregioner (2,6 miljoner euro i bidrag). Ett parallellt program för att förbättra energieffektiviteten i offentliga byggnader, med stöd av ett bidrag på 13 miljoner euro från EU, genomförs av den tyska utvecklingsbanken Kreditanstalt für Wiederaufbau (KfW) och EBRD.

Finance and Technology Transfer Centre for Climate Change – EU4Climate, som drivs av EBRD, hjälper små och medelstora företag och medelstora börsnoterade företag att minska sin miljöpåverkan och sina energi- och vattenkostnader genom att införa innovativ och grön teknik.

Det pågående programmet **EU4Climate** har hjälpt partnerländerna att förbättra sin politik för begränsning av och anpassning till klimatförändringar och gå mot en utsläppsnål och klimattålig ekonomi i linje med Parisavtalet. Ett nytt projekt har inletts med Europeiska miljöbyrån som genomförandepartner för att hjälpa **Georgien, Moldavien och Ukraina** att inrätta ett effektivt styrningssystem för klimatåtgärder.

Förvaltning av naturtillgångar; klimat och miljö

Under 2022 gynnades investeringar i den cirkulära ekonomin av finansiering som frigjordes genom stöd till små och medelstora företag. Detta åtföljdes av regleringsmässigt stöd och

rådgivningstjänster för företag, främst genom programmet EU4Environment. I Ukraina fortsatte EU att stödja inrättandet av system för utökat producentansvar för olika avfallsflöden. Dessutom färdigställdes kartor över industriavfall för regioner i Georgien och Ukraina. I Moldavien slutfördes preliminära genomförbarhetsstudier för att omvandla den fria ekonomiska zonen Valkanes och Industrial Park Tracom till ekoindustriparker. I Moldavien slutfördes en bedömning av de befintliga mekanismerna för utökat producentansvar och politiska rekommendationer lämnades. I dessa ingick rekommendationer för att förbättra den rättsliga ramen för genomförandet av utökat producentansvar för avfall från elektrisk och elektronisk utrustning och förbrukade batterier. När det gäller regleringsmässigt stöd fick Georgien stöd för att uppdatera sin nationella avfallsstrategi för 2016–2030 och utarbeta en ny nationell avfallshanteringsplan för 2022–2026. Regeringen antog dessa dokument i augusti 2022. De innehåller uppdaterade mål, tar upp frågor som rör biologiskt nedbrytbart och farligt avfall och beskriver kraven för system för utökat producentansvar.

När det gäller rådgivningsstöd utarbetades miljöinnovationsbedömningar och färdplaner för fem små och medelstora företag från vin- och beklädnadssektorerna i Moldavien tack vare samarbete med organisationen för utveckling av entreprenörskap. Åtta georgiska små och medelstora företag från jordbruks- samt hotell- och restaurangbranschen fick liknande rådgivningsstöd. Produkterna från tre exportinriktade företag i Ukraina och fem exportinriktade företag i Georgien håller på att bedömas med hjälp av metoden för produkters miljöavtryck.

Vatteninfrastrukturen i Ukraina, Moldavien och Georgien har lidit av kronisk brist på kapitalinvesteringar, underhåll och reparation. Den ekonomiska planen och investeringsplanen syftar därför till en ytterligare uppgradering på vattenförsörjnings- och sanitetsområdet och ska bidra till att genomföra förvaltningsplanerna för avrinningsdistrikt. Flera investeringsprojekt med EU-stöd pågår i Ukraina, Moldavien och Georgien. I samband med Rysslands anfallskrig har EU-finansiering bidragit till att 6,9 miljoner människor i Ukraina har återfått tillgång till rent vatten. EU har mobiliserat finansiering för investeringar i vatteninfrastruktur i samarbete med flera internationella finansinstitut, däribland det franska biståndsorganet AFD, samt EIB, EBRD, KfW och Nordiska miljöfinansieringsbolaget (NEFCO).

För att ge tekniskt stöd till reformer och investeringar i vattensektorn började programmet EU4Environment rörande vatten och miljödata genomföras i början av 2022 och de första resultaten har uppnåtts. Processen med nationella politiska dialoger om vatten återupptogs i alla partnerländer. Inom ramen för programmet inleddes utarbetandet av nya förvaltningsplaner för avrinningsdistrikt i Georgien, och arbetet med förvaltningsplanen för avrinningsdistriktet Dnipro i Ukraina fortsatte. Stödet för identifiering av investeringar i skogsbruk, biologisk mångfald och naturskydd befinner sig i en inledande fas. Ukraina och Moldavien har dock gjort framsteg på detta område genom att ansluta sig till EU:s Life-program.

Stödet för att identifiera investeringar i skogsbruk och skyddade områden befinner sig i en inledande fas.

Digital infrastruktur och digitala tjänster

Genom den ekonomiska planen och investeringsplanen har EU åtagit sig att mobilisera upp till **1,5 miljarder euro i offentliga och privata investeringar** för att stödja den digitala omställningen i regionen i enlighet med EU:s standarder. Planen innehåller också en uppsättning **flaggskeppsinitiativ** med anknytning till digital konnektivitet, som i samarbete

med de östliga partnerländerna har identifierats som investeringsprioriteringar. Dessa projekt bidrar till den bredare **Global Gateway-strategin**.

Sedan lanseringen av den ekonomiska planen och investeringsplanen har EU arbetat aktivt med europeiska och internationella finansinstitut, EU- medlemsstater och den privata sektorn för att stödja digitala projekt i regionen. Detta innebär utbyggnad av snabbt och överkomligt prissatt internet i landsbygdsområden i **Georgien** samt förberedelser för att bygga en digital kabel genom Svarta havet som ska förbinda EU med Georgien och Sydkaukasien. EU:s deltagande i dessa projekt har varit avgörande för att säkerställa att de överensstämmer med EU:s digitala standarder, särskilt när det gäller cybersäkerhet (5G-verktygslådan) och öppen tillgång till internet.

På området den **digitala ekonomin** genomfördes, som en del av initiativet EU4Digital, nio pilotåtgärder mellan EU:s medlemsstater och Ukraina, Moldavien och Georgien om elektronisk handel, elektroniskt tullsystem och elektronisk underskrift för att förbättra tillträdet till Europeiska unionens digitala inre marknad. Kommissionen underlättade ingåendet av **frivilliga roamingavtal** mellan teleoperatörer i EU och i **Ukraina** och **Moldavien**, vilket ger allmänheten och företagen påtagliga fördelar.

Nationella bredbandsstrategier utvecklades i **Moldavien** och **Georgien** för att underlätta investeringar i höghastighetsinternet till ett överkomligt pris i regionen. Detta innebär en saminvestering i Georgien på 70 miljoner euro från EIB och Världsbanken för att bygga ut bredband i landsbygdssamhällen. Priset för internationell konnektivitet för forsknings- och utbildningsinstitutioner har minskat med 70 % under de senaste åren. Dessutom inrättades två ultrasnabba digitala motorvägar (upp till 400 Gbps) mellan EU, **Moldavien** och **Ukraina** för att underlätta samarbete inom forskning och innovation, inbegripet deltagande i Horisont Europa.

I Ukraina har den ytterligare finansiering som mobiliserats sedan den ryska aggressionen inleddes stött landets motståndskraftiga digitala omvandling, inbegripet driftskompatibilitet mellan register, e-legitimation som är anpassad till EU:s standarder och säkerhetskopior av data. Stödet bidrar också till att anpassa Ukrainas lagstiftning till EU:s relevanta regelverk om roamingtjänster så att landet kan ansluta sig till EU:s område för ”roaming som hemma”.

Hälsa och hälso- och sjukvårdssystem

I **Moldavien** tillhandahölls genom ett vaccinationsberedskapsprojekt i EU:s och Världshälsoorganisationens (WHO) regi tekniskt stöd till hälsoministeriet och andra berörda parter för utarbetandet av planer för att tillhandahålla vaccinationstjänster, nationella beredskapsplaner för immunisering och en riskbedömning med avseende på mottagande av flyktingar i landet. Resurser anslogs till inköp av utrustning för kylkedjan och it-utrustning. Detta innebär datorer och utrustning för de nationella lagren och tio regionala vaccinlager samt 15 fordon för stödjande övervakningsbesök av den nationella folkhälsomyndigheten. EU stödde informationskampanjer i 10 av de 37 distrikt som hade lägst vaccinationstäckning.

I **Georgien** tillhandahölls riktat tekniskt stöd för att utveckla ett protokoll för kvalitativ formativ forskning om immunisering och ett integrerat utbildningspaket för hälso- och sjukvårdspersonal om rutinmässig immunisering och covid-19-vaccinering. Detta gemensamma projekt mellan EU och WHO levererade också utrustning för kylkedjan för att stärka infrastrukturen för vaccinlagring på nationell nivå och distriktsnivå.

Humankapital

Stöd till utbildningsreformer, inbegripet grundskole- och högskoleutbildning, yrkesutbildning, fortbildning och livslångt lärande, är ett centralt fokus för den ekonomiska

planen och investeringsplanen. Möjligheter till ungdoms- och studentutbyten (t.ex. genom Erasmus+) och ökade investeringar i forskningskapacitet är centrala delar av stödet till utveckling av humankapitalet enligt den ekonomiska planen och investeringsplanen.

När det gäller studentutbyten kunde 3 507 studenter från Ukraina, Moldavien och Georgien studera vid universitet i EU under 2022, och 429 studerande kunde studera vid ett universitet i ett av de tre länderna. Sammanlagt 2 504 universitetsanställda kunde vistas vid ett annat europeiskt universitet, och 1 864 universitetsanställda vistades vid ett universitet i ett av de tre länderna.

I **Ukraina** har EU länge tillhandahållit stöd till utbildningssektorn vilket i grova drag kan indelas i de fyra områdena stöd till grundskole- och gymnasieutbildning och reformen för ”den nya ukrainska skolan” (2 miljoner euro); stöd till reformer inom yrkesutbildningen (16 miljoner euro i tekniskt stöd); stöd till renovering (21 miljoner euro) och stöd till högre utbildning genom bidrag till universitet som flyttats 2014 på grund av Rysslands aggression i östra Ukraina (olika bidrag, 10 miljoner euro).

Rysslands anfallskrig mot Ukraina har lett till en **justering av befintligt stöd** och ytterligare prioriteringar för att möjliggöra krisstöd (till exempel i form av elgeneratorer för yrkesskolor). EU har dessutom i) renoverat skolor – 66 miljoner euro har tillhandahållits i budgetstöd (tillsammans med 34 miljoner euro via projekt som förvaltas av Europeiska kommissionen); ii) upphandlat skolbussar (14 miljoner euro); och iii) tillhandahållit 5 miljoner euro inom ramen för fas II av ”U-LEAD with Europe: Local School Rehabilitation for Resilience” för att krigsdrabbade kommuner ska bli motståndskraftiga leverantörer av lokala offentliga tjänster, särskilt utbildning, för att mildra de lokala konsekvenserna av Rysslands anfallskrig mot Ukraina.

Under 2022 anslog EU 12 miljoner euro till stöd för utbildning och sysselsättning i Moldavien, varav 10 miljoner euro var inriktade på utbildning för att förbättra utbildningens kvalitet och relevans och möjligheterna till livslångt lärande för alla. Det andra beloppet på 2 miljoner euro syftade till att förbättra den rättsliga ramen, politiken och kapaciteten för ökat tillträde till arbetsmarknaden och bättre arbetsvillkor i landet.

Programmet för kompetensutveckling och matchning av arbetsmarknadens behov (48,5 miljoner euro) i Georgien syftar till att stödja en kompetenshöjning för att matcha den privata sektorns behov genom att höja yrkesutbildningens kvalitet. År 2022 betalades 7 miljoner euro ut inom ramen för budgetstöddelen av detta program. Särskilda framsteg har gjorts med införandet av en ny metod för kompetensutveckling inom yrkesutbildning för att föra Georgiens system närmare EU:s normer och internationella standarder.

Index	INDIKATORER FRÅN TREDJE PART AVSEENDE SITUATIONEN RÖRANDE DEMOKRATI, GOD SAMHÄLLSSTYRNING OCH RÄTTSSSTATSPRINCIPEN I KANDIDATLÄNDER OCH POTENTIELLA KANDIDATLÄNDER ⁶									
	Albanien	Bosnien och Hercegovina	Kosovo	Nordmakedonien	Montenegro	Serbien	Turkiet	Georgien	Moldavien	Ukraina
Nations in Transit 2023 – Democracy Scores, Freedom House https://freedomhouse.org/count-ries/nations-transit/scores	Sammanlagt poängtal: 46/100 (2022: 46/100) Status: övergångs- eller hybridregim (2022: övergångs- eller hybridregim)	Sammanlagt poängtal: 37/100 (2022: 38/100) Status: övergångs- eller hybridregim (2022: övergångs- eller hybridregim)	Sammanlagt poängtal: 38/100 (2022: 38/100) Status: övergångs- eller hybridregim (2022: övergångs- eller hybridregim)	Sammanlagt poängtal: 48/100 (2022: 47/100) Status: övergångs- eller hybridregim (2022: övergångs- eller hybridregim)	Sammanlagt poängtal: 46/100 (2022: 47/100) Status: övergångs- eller hybridregim (2022: övergångs- eller hybridregim)	Sammanlagt poängtal: 46/100 (2022: 46/100) Status: övergångs- eller hybridregim (2022: övergångs- eller hybridregim)	Ej tillämpligt	Sammanlagt poängtal: 34/100 (2022: 35/100) Status: övergångs- eller hybridregim (2022: övergångs- eller hybridregim)	Sammanlagt poängtal: 36/100 (2022: 35/100) Status: övergångs- eller hybridregim (2022: övergångs- eller hybridregim)	Sammanlagt poängtal: 39/100 (2022: 39/100) Status: övergångs- eller hybridregim (2022: övergångs- eller hybridregim)
Freedom in the World 2023 – Global Freedom Score, Freedom House https://freedomhouse.org/count-ries/freedom-world/scores	Sammanlagt poängtal: 67/100 (2022: 67/100) Status: delvis fritt (2022: delvis fritt)	Sammanlagt poängtal: 52/100 (2022: 53/100) Status: delvis fritt (2022: delvis fritt)	Sammanlagt poängtal: 60/100 (2022: 56/100) Status: delvis fritt (2022: delvis fritt)	Sammanlagt poängtal: 68/100 (2022: 67/100) Status: delvis fritt (2022: delvis fritt)	Sammanlagt poängtal: 67/100 (2022: 67/100) Status: delvis fritt (2022: delvis fritt)	Sammanlagt poängtal: 60/100 (2022: 62/100) Status: delvis fritt (2022: delvis fritt)	Sammanlagt poängtal: 32/100 (2022: 32/100) Status: inte fritt (2022: inte fritt)	Sammanlagt poängtal: 58/100 (2022: 58/100) Status: delvis fritt (2022: delvis fritt)	Sammanlagt poängtal: 62/100 (2022: 62/100) Status: delvis fritt (2022: delvis fritt)	Sammanlagt poängtal: 50/100 (2022: 61/100) Status: delvis fritt (2022: delvis fritt)
Demokratiindex 2022 – The Economist Intelligence Unit https://www.eiu.com/n/campaigns/democracy-index-2022/	Totalpoäng 6,41/10 (2021: 6,11/10) Placering: 64/167 (2021: 68/167) Typ av system: bristfälligt demokrati (2021: bristfälligt demokrati)	Totalpoäng 5,00/10 (2021: 5,04/10) Placering: 97/167 (2021: 95/167) Typ av system: hybridssystem (2021: hybridssystem)	Ej tillämpligt	Totalpoäng 6,10/10 (2021: 6,03/10) Placering: 72/167 (2021: 73/167) Typ av system: bristfälligt demokrati (2021: bristfälligt demokrati)	Totalpoäng 6,45/10 (2021: 6,02/10) Placering: 61/167 (2021: 74/167) Typ av system: bristfälligt demokrati (2021: bristfälligt demokrati)	Totalpoäng 6,33/10 (2021: 6,36/10) Placering: 68/167 (2021: 63/167) Typ av system: bristfälligt demokrati (2021: bristfälligt demokrati)	Totalpoäng 4,35/10 (2021: 4,35/10) Placering: 103/167 (2021: 103/167) Typ av system: hybridssystem (2021: hybridssystem)	Totalpoäng 5,20/10 (2021: 5,12/10) Placering: 90/167 (2021: 91/167) Typ av system: hybridssystem (2021: hybridssystem)	Totalpoäng 6,23/10 (2021: 6,10/10) Placering: 69/167 (2021: 69/167) Typ av system: bristfälligt demokrati (2021: bristfälligt demokrati)	Totalpoäng 5,42/10 (2021: 5,57/10) Placering: 87/167 (2021: 86/167) Typ av system: hybridssystem (2021: hybridssystem)

⁶ Tabellen visar den senaste tillgängliga rangordningen och/eller poängen från tredje part. Ytterligare hänvisningar till uppgifter från föregående bedömning anges i parentes, när sådana finns tillgängliga.

Pressfrihetsindex 2023 – Reportrar utan gränser https://rsf.org/en/index	Global poäng: 57,86/100 (2022: 56,41/100) Placering: 96/180 (2022: 103/180)	Global poäng: 65,43/100 (2022: 65,64/100) Placering: 64/180 (2022: 67/180)	Global poäng: 68,38/100 (2022: 67,00/100) Placering: 56/180 (2022: 61/180)	Global poäng: 74,35/100 (2022: 68,44/100) Placering: 38/180 (2022: 57/180)	Global poäng: 74,28/100 (2022: 66,54/100) Placering: 39/180 (2022: 63/180)	Global poäng: 59,16/100 (2022: 61,51/100) Placering: 91/180 (2022: 79/180)	Global poäng: 33,97/100 (2022: 41,25/100) Placering: 165/180 (2022: 149/180)	Global poäng: 61,69/100 (2022: 59,30/100) Placering: 77/180 (2022: 89/180)	Global poäng: 77,62/100 (2022: 73,47/100) Placering: 28/180 (2022: 40/180)	Global poäng: 61,19/100 (2022: 55,76/100) Placering: 79/180 (2022: 106/180)
Rättsstatsindex 2022 – World Justice Project https://worldjusticeproject.org/rule-of-law-index/global/2022/	Totalpoäng 0,49/1 (2021: 0,49/1) Global placering: 87/140 (2021: 83/139)	Totalpoäng 0,52/1 (2021: 0,52/1) Global placering: 70/140 (2021: 72/139)	Totalpoäng 0,56/1 (2021: 0,55/1) Global placering: 57/140 (2021: 60/139)	Totalpoäng 0,53/1 (2021: 0,53/1) Global placering: 63/140 (2021: 64/139)	Ej tillämpligt	Totalpoäng 0,49/1 (2021: 0,49/1) Global placering: 83/140 (2021: 81/139)	Totalpoäng 0,42/1 (2021: 0,42/1) Global placering: 116/140 (2021: 117/139)	Totalpoäng 0,60/1 (2021: 0,61/1) Global placering: 49/140 (2021: 49/139)	Totalpoäng 0,52/1 (2021: 0,51/1) Global placering: 68/140 (2021: 73/139)	Totalpoäng 0,50/1 (2021: 0,51/1) Global placering: 76/140 (2021: 74/139)
Globala indikatorer för styrning 2022 – rättsstatsprincipen, Världsbanksgruppen http://info.worldbank.org/governance/wgi/	Percentilranknin g: 47,17/100	Percentilranknin g: 41,5/100	Percentilranknin g: 39,62/100	Percentilranknin g: 50,00/100	Percentilranknin g: 48,58/100	Percentilranknin g: 49,06/100	Percentilranknin g: 36,79/100	Percentilranknin g: 56,60/100	Percentilranknin g: 41,98/100	Percentilranknin g: 18,87/100
Globala indikatorer för styrning 2022 – Förvaltningseffektivitet, Världsbanksgruppen http://info.worldbank.org/governance/wgi/	Percentilranknin g: 56,60/100	Percentilranknin g: 12,74/100	Percentilranknin g: 44,34/100	Percentilranknin g: 49,53/100	Percentilranknin g: 51,42/100	Percentilranknin g: 57,08/100	Percentilranknin g: 43,87/100	Percentilranknin g: 72,64/100	Percentilranknin g: 40,57/100	Percentilranknin g: 33,02/100
Globala indikatorer för styrning 2022 – kontroll av korruption, Världsbanksgruppen http://info.worldbank.org/governance/wgi/	Percentilranknin g: 38,68/100	Percentilranknin g: 25,94/100	Percentilranknin g: 47,17/100	Percentilranknin g: 43,87/100	Percentilranknin g: 50,94/100	Percentilranknin g: 35,38/100	Percentilranknin g: 34,91/100	Percentilranknin g: 72,17/100	Percentilranknin g: 42,92/100	Percentilranknin g: 29,25/100

Korrupsionsindex 2022 – Transparency International https://www.transparency.org/ en/cpi/2022	Poäng: 36/100 (2021: 35/100) Placering: 101/180 (2021: 110/180)	Poäng: 34/100 (2021: 35/100) Placering: 110/180 (2021: 110/180)	Poäng: 41/100 (2021: 39/100) Placering: 84/180 (2021: 87/180)	Poäng: 40/100 (2021: 39/100) Placering: 85/180 (2021: 87/180)	Poäng: 45/100 (2021: 46/100) Placering: 65/180 (2021: 64/180)	Poäng: 36/100 (2021: 38/100) Placering: 101/180 (2021: 96/180)	Poäng: 36/100 (2021: 38/100) Placering: 101/180 (2021: 96/180)	Poäng: 56/100 (2021: 55/100) Placering: 41/180 (2021: 45/180)	Poäng: 39/100 (2021: 36/100) Placering: 91/180 (2021: 105/180)	Poäng: 33/100 (2021: 32/100) Placering: 116/180 (2021: 122/180)
---	---	---	---	---	---	--	--	---	--	---

STATISTISKA UPPGIFTER (per den 31 augusti 2023), del 1 (Albanien– Montenegro)

Demografiska uppgifter	Anmärkning	Albanien		Bosnien och Hercegovina		Kosovo		Nordmakedonien		Montenegro		EU-27	
		2020	2021	2020	2021	2020	2021	2020	2021	2020	2021	2020	2021
Total befolkning (tusental)		2 846 s	2 830 s	:	:	1 782 s	1 798 s	2 076 s	2 069 s	622 s	621 s	447 485 s	447 001 bps
Andel personer i åldrarna 15–64 i den totala befolkningen (%)		68,4 s	68,2 s	:	:	67,1 s	67,3 s	69,3 s	69,1 s	66,5 s	66,2 s	64,3 ps	64,1 bps
Obearbetat värde för naturlig befolkningsändring (per 1 000 invånare)		0,2	- 1,2	:	:	7,4 ep	:	- 3,2	- 5,1	- 0,3	- 3,4	- 2,5 ep	- 2,7 bep
Medellivslängd, män (år)		75,2	73,6	:	:	:	:	72,2	71,1 b	73,2	70,8	77,5 ep	77,2 bep
Medellivslängd, kvinnor (år)		79,6	77,7	:	:	:	:	76,7	75,5 b	78,8	77,0	83,2 ep	82,9 bep

Arbetsmarknad	Anmärkning	2020	2021	2020	2021	2020	2021	2020	2021	2020	2021	2020	2021
Relativt arbetskraftstal för personer i åldern 20–64: andel av befolkningen i åldern 20–64 som är ekonomiskt aktiv (%)													
Totalt	1) 2) 3) 4) 5) 6) 7)	75,3 ew	75,1 ew	62,3 bw	63,4 bw	42,9 w	43,9 w	70,5	70,5 w	67,2	64,7 w	77,6	78,4 b
Män	1) 2) 3) 4) 5) 6) 7)	83,9 ew	84,2 ew	75,4 bw	76,7 bw	63,0 w	63,8 w	82,5	83,2 w	74,6	71,7 w	83,6	84,0 b
Kvinnor	1) 2) 3) 4) 5) 6) 7)	66,9 ew	66,3 ew	49,1 bw	50,0 bw	23,1 w	24,4 w	58,2	57,4 w	59,9	57,8 w	71,7	72,9 b
Sysselsättningsgrad i åldern 20–64 (% av befolkningen)													
Totalt	1) 2) 3) 4) 5) 6)	66,3 ew	66,3 ew	52,5 bw	52,6 bw	32,3 w	35,1 w	59,1	59,5 w	55,2	54,2 w	72,2	73,1 b
Män	1) 2) 3) 4) 5) 6)	74,0 ew	74,6 ew	64,9 bw	66,0 bw	48,8 w	51,9 w	68,9	69,5 w	61,7	59,8 w	78,0	78,5 b
Kvinnor	1) 2) 3) 4) 5) 6)	58,8 ew	58,3 ew	40,0 bw	39,1 bw	16,0 w	18,5 w	49,0	49,2 w	48,8	48,7 w	66,5	67,6 b
Personer i åldern 15–24 som varken arbetar eller studerar, % av befolkningen i åldersgruppen	1) 2) 8) 5) 4) 9)	26,6 w	24,0 w	21,6 w	19,9 w	33,6 w	32,1 w	19,6	17,9 w	21,1	20,2 w	11,1	10,8 b

Arbetsmarknad, forts.	Anmärkning	Albanien		Bosnien och Hercegovina		Kosovo		Nordmakedonien		Montenegro		EU-27	
		2020	2021	2020	2021	2020	2021	2019	2020	2021	2020	2021	2020
Personer i åldern 15–29 som varken arbetar eller studerar, % av befolkningen i åldersgruppen	1) 2) 8) 5) 4) 9)	27,9 w	26,1 w	25,9 w	25,1 w	40,4 w	36,6 w	26,2	24,3 w	26,6	26,5 w	13,8	13,1 b
Sysselsättning per huvudsektor													
Jordbruk, skogsbruk och fiske (%)	1) 2) 3) 4) 5) 6) 10)	36,1 ew	33,8 ew	12,0 bw	9,4 bw	4,8 w	2,8 w	12,0 s	11,5 w	7,5 s	6,4 w	4,3 s	3,8 bs
Industrin (%)	1) 2) 3) 4) 5) 6) 10)	13,4 ew	13,8 ew	23,9 bw	24,4 bw	16,3 w	14,8 w	23,9 s	23,9 w	10,1 s	10,2 w	18,2 s	18,0 bs
Byggsektorn (%)	1) 2) 3) 4) 5) 6) 10)	7,0 ew	8,1 ew	9,5 bw	9,1 bw	11,1 w	10,5 w	6,9 s	6,8 w	8,3 s	6,7 w	6,6 s	6,6 bs
Tjänstesektorn (%)	1) 2) 3) 4) 5) 6) 10)	43,5 ew	44,3 ew	54,7 bw	57,0 bw	67,9 w	71,9 w	57,1 s	57,7 w	73,5 s	76,7 w	70,1 s	70,9 bs
Antalet personer anställda inom den offentliga sektorn som andel av det totala antalet förvärvsarbetande, åldern 20–64 (%)	11) 12) 13) 5) 4)	15,5 ew	16,3 ew	19,1 bw	19,8 bw	28,7 w	28,3 w	24,4 w	25,6 w	30,5 w	32,7 w	:	:
Antalet personer anställda inom den privata sektorn som andel av det totala antalet förvärvsarbetande, åldern 20–64 (%)	14) 1) 13) 2) 5)	84,5 ew	83,7 ew	80,9 bw	80,2 bw	71,3 w	71,7 w	75,6 w	74,4 w	65,6 w	63,7 w	:	:
Arbetslöshet (% av arbetskraften)													
Totalt	1) 2) 3) 4) 5) 6) 15) 16)	11,8 ew	11,6 ew	15,9 bw	17,4 bw	25,8 w	20,6 w	16,4	15,7 w	17,9	16,6 w	7,1	7,1 b
Män	1) 2) 3) 4) 5) 6) 15) 16)	11,6 ew	11,4 ew	14,2 bw	14,4 bw	23,4 w	18,9 w	16,7	16,4 w	17,5	17,1 w	6,8	6,8 b
Kvinnor	1) 2) 3) 4) 5) 6) 15) 16)	12,0 ew	11,8 ew	18,6 bw	22,0 bw	32,2 w	24,9 w	15,9	14,6 w	18,4	15,9 w	7,4	7,4 b
Ungdomar, åldern 15–24	1) 2) 3) 4) 5) 6)	26,5 ew	27,1 ew	36,6 bw	38,3 bw	49,1 w	38,0 w	35,7	36,4 w	36,0	37,1 w	16,8	16,7 b
Långtids- (>12 månader)	1) 2) 3) 4) 5) 6) 15) 16)	7,0 ew	7,3 ew	11,9 bw	13,7 bw	18,4 w	14,5 w	12,4	12,5 w	13,4	11,0 w	2,5	2,8
Genomsnittlig nominell lön per månad (i euro)	17) 18) 19) 20) 21) 6)	434 sw	474 sw	489 sw	510 sw	466 sw	484 sw	441 sw	466 sw	524 sw	532 sw	:	:

Utbildning	Anmärkning	Albanien		Bosnien och Hercegovina		Kosovo		Nordmakedonien		Montenegro		EU-27	
		2020	2021	2020	2021	2020	2021	2019	2020	2021	2020	2021	2020
Ungdomar som lämnar skolan i förtid: andel av befolkningen i åldern 18–24 år med högst grundskoleutbildning och som inte deltar i vidareutbildning eller yrkesutbildning (%)	1) 2) 8) 5) 4)	15,6 w	17,4 w	4,7 w	4,7 w	7,8 w	7,0 w	5,7	4,6 w	3,6	6,7 w	9,9	9,8 b
Offentliga utgifter för utbildning som andel av BNP (%)	6) 22) 23)	3,3 psw	3,1 sw	4,3 sw	:	4,6 sw	4,3 sw	:	:	:	:	5,0 d	:
Andel av befolkningen i åldern 20–24 år med högst gymnasieutbildning, totalt	1) 2) 3) 4) 5) 6) 24)	17,9 w	17,2 w	5,8 bw	6,1 bw	10,2 w	9,8 w	6,1	4,9 w	:	2,8 w	15,7	15,6 b
Andel av befolkningen i åldern 20–24 år med högst gymnasieutbildning, män	1) 2) 3) 4) 5) 6)	18,5 w	18,4 w	5,8 bw	6,8 bw	9,1 w	10,3 w	5,9	4,9 w	:	3,4 w	18,5	18,1 b
Andel av befolkningen i åldern 20–24 år med högst gymnasieutbildning, kvinnor	1) 2) 3) 4) 5) 6)	17,4 w	16,1 w	5,9 bw	5,3 bw	11,5 w	9,4 w	6,2	4,9 w	:	2,2 w	12,9	12,9 b
Andel av befolkningen i åldern 20–24 år med eftergymnasial utbildning som inte utgör högre utbildning, totalt	1) 2) 3) 4) 5) 6)	51,5 w	56,3 w	84,2 bw	84,5 bw	78,8 w	75,6 w	85,2	88,8 w	83,3	85,2 w	66,8	65,7 b
Andel av befolkningen i åldern 20–24 år med eftergymnasial utbildning som inte utgör högre utbildning, män	1) 2) 3) 4) 5) 6)	60,2 w	65,0 w	86,1 bw	86,5 bw	83,1 w	78,4 w	89,0	91,8 w	85,7	87,6 w	67,5	66,3 b
Andel av befolkningen i åldern 20–24 år med eftergymnasial utbildning som inte utgör högre utbildning, kvinnor	1) 2) 3) 4) 5) 6)	42,4 w	48,1 w	82,3 bw	82,4 bw	73,8 w	72,6 w	81,1	85,7 w	80,6	82,6 w	66,0	65,1 b
Andel av befolkningen i åldern 30–34 år med högre utbildning, totalt	1) 2) 3) 4) 5) 6)	33,2 ew	32,1 ew	28,4 bw	28,8 bw	29,1 w	32,3 w	39,7	36,9 w	38,4	39,0 w	41,1	41,9 b
Andel av befolkningen i åldern 30–34 år med högre utbildning, män	1) 2) 3) 4) 5) 6)	26,7 ew	25,4 ew	23,2 bw	23,9 bw	28,1 w	30,8 w	34,3	31,8 w	35,1	34,9 w	36,0	36,6 b
Andel av befolkningen i åldern 30–34 år med högre utbildning, kvinnor	1) 2) 3) 4) 5) 6)	40,0 ew	39,3 ew	34,0 bw	34,0 bw	30,3 w	34,0 w	45,3	42,3 w	41,7	43,0 w	46,2	47,2 b

Nationalräkenskaper	Anmärkning	Albanien		Bosnien och Hercegovina		Kosovo		Nordmakedonien		Montenegro		EU-27	
		2020	2021	2020	2021	2020	2021	2019	2020	2021	2020	2021	2020
Bruttonationalprodukt													
I löpande priser (miljoner euro)	6) 23)	13 310	15 157 p	17 756	19 995	6 772	7 958	10 852	11 688 p	4 186	4 955	13 471 071	14 567 204
Per capita (euro)	6) 23)	4 690	5 390 p	:	:	3 800 s	4 426 s	5 240 e	5 672 sw	6 740	8 000	30 050	32 520
I köpkraftsstandard per capita		9 213	10 296 p	10 200	:	:	:	11 349 e	:	13 436	15 538	30 054	32 524
I köpkraftsstandard per capita, i förhållande till EU-genomsnittet (EU-27 = 100)		30,7	31,7	33,1 s	:	:	:	37,8	:	44,7	47,8	100	100
Real årlig förändring (i volym), jämfört med det föregående året (%)	6) 23)	- 3,5 p	:	- 3,0	7,4	- 5,3	10,7	- 4,7	3,9 p	- 15,3	13,0	- 5,6	5,6
Bruttoförädlingsvärde per huvudsektor													
Jordbruk, skogsbruk och fiske (%)	6) 23) 25)	21,9	21,1 p	7,0	6,0	8,9	8,6	9,8	8,4 p	9,1	8,0	1,8	1,8
Industrin (%)	6) 23) 25)	12,8	12,9 p	22,8	24,5	24,1	23,6	19,8	19,6 p	13,5	12,5	19,7	20,0
Byggsektorn (%)	6) 23) 25)	10,2	10,9 p	5,4	5,1	9,3	10,6	6,0	6,3 p	7,3	5,8	5,5	5,5
Tjänstesektorn (%)	6) 23) 25)	55,2 s	55,2 ps	64,7 s	64,3 s	57,7 s	57,2 s	64,3 s	65,8 ps	70,0 s	73,8 s	73,0 s	72,7 s

Betalningsbalans	Anmärkning	2020	2021	2020	2021	2020	2021	2020	2021	2020	2021	2020	2021
Utländska direktinvesteringar netto (in – ut) (miljoner euro)	63) 64) 59) 65) 66)	893,6 s	988,8 s	322,2 w	459,8 w	286,6 w	320,4 w	154,7 w	387,5 w	470,5 w	581,6 w	c	- 318 026,0 s
Utländska direktinvesteringar netto (in – ut) (% av BNP)	63) 64) 67) 23)	6,71 s	6,52 ps	1,84 sw	2,41 sw	4,23 s	4,03 s	1,45 psw	3,32 ps	11,24 sw	11,74 sw	c	2,18 s
Utländska direktinvesteringar netto (in – ut) i förhållande till EU-27 (miljoner euro)	68) 59) 65) 69) 66)	506,8 s	652,5 s	226,3 w	186,8 w	135,6 s	189,1 s	11,1 w	390,0 s	92,9 w	180,1 w	c	- 56 205,8 s
Utländska direktinvesteringar netto (in – ut) i förhållande till EU-27 (% av BNP)	68) 70) 23)	3,81 s	4,30 sp	1,29 sw	0,98 sw	2,00 s	2,38 s	0,10 psw	3,34 sp	2,22 sw	3,64 sw	c	0,39 s
Penningöverföringar i % av BNP	71) 72) 23)	5,06 s	5,02 ps	7,26 s	7,78 s	14,47 s	14,49 s	3,07 s	2,95 ps	6,26 s	6,82 s	0,15 s	0,14 s

Utrikeshandel med varor	Anmärkning	Albanien		Bosnien och Hercegovina		Kosovo		Nordmakedonien		Montenegro		EU-27	
		2020	2021	2020	2021	2020	2021	2019	2020	2021	2020	2021	2020
Export till EU-27 som andel av värdet av den totala exporten (%)	26) 27)	74,7 s	72,2 s	72,4 s	72,8 s	34,5 s	31,5 s	77,5 s	77,1 s	37,7 s	31,1 s	:	:
Import från EU-27 som andel av värdet av den totala importen (%)	26) 27)	57,9 s	54,4 s	60,8 s	58,9 s	45,8 s	44,3 s	46,3 s	46,2 s	44,2 s	45,7 s	:	:
Handelsbalans (miljoner euro)	26) 28) 27)	- 2 670	- 3 533	- 3 254	- 3 744	- 2 822	- 3 929	- 1 818	- 2 678	- 1 739	- 2 067	215 288	55 040
Internationell handel med varor och tjänster i förhållande till BNP													
Import (% av BNP)	6) 23)	37,2	44,7 p	47,9	53,9	53,9	65,2	70,5	82,3 p	61,0	62,2	42,8	46,7
Export (% av BNP)	6) 23)	22,7	31,3 p	34,2	42,2	21,7	33,4	57,8	66,2 p	26,0	42,8	46,4	50,5

Offentliga finanser	Anmärkning	2020	2021	2020	2021	2020	2021	2020	2021	2020	2021	2020	2021
Offentligt överskott (+)/underskott (-) (%)	29) 30) 31) 23)	- 6,8 w	- 6,8 fw	- 5,3 w	:	- 5,2 w	:	- 8,1 w	:	- 10,7 ew	:	- 6,7	- 4,8
Offentlig bruttoskuld (%)	32) 29) 33) 31) 34) 23)	72,7 w	76,7 fw	36,6 w	w	21,8 w	:	51,2 w	:	103,1 w	:	90,0	88,0

Finansiella indikatorer	Anmärkning	Albanien		Bosnien och Hercegovina		Kosovo		Nordmakedonien		Montenegro		EU-27	
		2020	2021	2020	2021	2020	2021	2019	2020	2021	2020	2021	2020
Årlig förändring i konsumentpriser (%)	35) 36) 37) 38)	2,2 d	2,3 d	- 1,1 w	2,0 w	0,2 d	3,4 d	1,2 d	3,4 d	- 0,5 d	2,5 d	0,7	2,9
Privat skuldsättning, konsoliderad, i förhållande till BNP (%)	39) 40)	:	:	- 1,2 w	:	:	:	:	:	:	:	:	:
Total utlandsskuld, i förhållande till BNP (%)	41) 42) 43) 44) 23)	64,2 s	64,4 ps	64,3 sw	60,1 sw	37,2 sw	37,4 sw	78,7 s	81,9 ps	221,6 s	191,5 s	:	:
Total skuld i utländsk valuta, i förhållande till BNP (%)	45)	66 w	:	:	:	:	:	:	:	17 w	:	:	:
Utlåningsränta (ett år), per år (%)	46) 47) 48) 49) 50) 51) 52)	6,05 w	5,91 w	3,05 w	3,20 w	6,21 w	5,96 w	2,00 w	1,75 w	5,84 w	5,66 w	:	:
Inlåningsränta (ett år), per år (%)	46) 53) 48) 54) 55) 50) 56) 57)	0,40 w	0,48 w	0,07 w	0,05 w	1,49 w	1,33 w	0,15 w	0,15 w	0,40 w	0,35 w	:	:
Valutareservens värde (inklusive guld) (miljoner euro)	48) 41) 42) 43) 58) 59)	3 942,4 w	4 972,2 w	7 091,0 V	8 359,1 w	900,8 w	1 100,3 w	3 359,9 w	3 643,3 w	1 738,5 w	1 748,8 w	:	:
Guld- och valutareserv uttryckt i antal importmånader	60) 48) 41) 42) 61) 62)	9,6 sw	17,0 sw	10,0 sw	:	3,0 sw	:	5,3 sw	:	8,2 sw	:	:	:

Ekonomi	Anmärkning	Albanien		Bosnien och Hercegovina		Kosovo		Nordmakedonien		Montenegro		EU-27	
		2020	2021	2020	2021	2020	2021	2019	2020	2021	2020	2021	2020
Industriproduktionsindex (2015 = 100)	73) 74) 75) 76)	89,5 w	113,0 w	96,7	106,2	:	:	102,4	103,9	105,8	110,3	98,5	107,5

Infrastruktur	Anmärkning	2020	2021	2020	2021	2020	2021	2020	2021	2020	2021	2020	2021
Järnvägsnätets täthet (antal linjer i drift per tusen km²)	77) 78) 79) 80) 81) 82)	7,8 sw	7,8 s	19,9 sw	19,9 sw	30,5 sw	30,5 sw	26,9 s	26,9 s	18,0 s	18,0 s	:	:
Motorvägarnas längd (kilometer)	83)	22	25	218	218	137 w	137 w	335	335	z	z	:	:

Energi	Anmärkning	2020	2021	2020	2021	2020	2021	2020	2021	2020	2021	2020	2021
Nettoenergiimport i förhållande till BNP	84)	1,7 s	2,7 ps	2,7 s	3,5 s	4,2 s	6,7 s	4,8 s	7,7 ps	2,6 s	4,1 s	1,6 s	2,7 s

STATISTISKA UPPGIFTER (per den 31 augusti 2023), del 2 (Serbien – Ukraina)

Demografiska uppgifter	Anmärkning	Serbien		Turkiet		Georgien		Moldavien		Ukraina		EU-27	
		2020	2021	2020	2021	2020	2021	2020	2021	2020	2021	2020	2021
Total befolkning (tusental)		6 927 s	6 872 s	83 155 s	83 614 s	3 717 s	3 729 s	2 640 s	2 597 ps	41 733 s	41 419 s	447 485 s	447 001 bps
Andel personer i åldrarna 15–64 i den totala befolkningen (%)		64,8 s	64,5 s	67,8 s	67,7 s	64,5 s	64,2 s	:	66,7 ps	67,6 s	67,4 s	64,3 ps	64,1 bps
Obearbetat värde för naturlig befolkningsändring (per 1 000 invånare)		- 8,0	- 10,9	:	:	- 1,1	- 3,8	- 3,8 ep	:	- 7,8	- 10,7 e	- 2,5 ep	- 2,7 bep
Medellivslängd, män (år)		71,6	70,0	:	:	:	:	:	:	:	:	77,5 ep	77,2 bep
Medellivslängd, kvinnor (år)		77,5	75,7	:	:	:	:	:	:	:	:	83,2 ep	82,9 bep

Arbetsmarknad	Anmärkning	2020	2021	2020	2021	2020	2021	2020	2021	2020	2021	2020	2021
Relativt arbetskraftstal för personer i åldern 20–64: andel av befolkningen i åldern 20–64 som är ekonomiskt aktiv (%)													
Totalt	1) 2) 3) 4) 5) 6) 7)	72,5	75,0 b	58,7	61,2 bw	63,2 bw	64,5 w	51,1 w	52,8 w	72,0 w	71,9 w	77,6	78,4 b
Män	1) 2) 3) 4) 5) 6) 7)	79,9	82,6 b	79,8	82,3 bw	74,0 bw	76,2 w	55,5 w	57,8 w	78,4 w	78,2 w	83,6	84,0 b
Kvinnor	1) 2) 3) 4) 5) 6) 7)	65,2	67,4 b	37,5	40,0 bw	52,8 bw	53,4 w	47,0 w	48,1 w	66,0 w	66,0 w	71,7	72,9 b
Sysselsättningsgrad i åldern 20–64 (% av befolkningen)													
Totalt	1) 2) 3) 4) 5) 6)	65,9	66,7 b	51,0	53,9 bw	51,1 bw	50,6 w	49,1 w	51,1 w	65,2 w	64,8 w	72,2	73,1 b
Män	1) 2) 3) 4) 5) 6)	72,9	74,2 b	70,1	73,6 bw	58,7 bw	58,1 w	53,1 w	55,6 w	70,8 w	70,8 w	78,0	78,5 b
Kvinnor	1) 2) 3) 4) 5) 6)	58,9	59,3 b	32,0	34,1 bw	43,9 bw	43,5 w	45,5 w	46,9 w	60,0 w	59,3 w	66,5	67,6 b
Personer i åldern 15–24 som varken arbetar eller studerar, % av befolkningen i åldersgruppen	1) 2) 8) 5) 4) 9)	15,9	16,4 b	28,3	24,7 bw	28,5 bw	26,8 w	17,6 w	17,2 w	15,5 w	14,3 w	11,1	10,8 b

Arbetsmarknad, forts.	Anmärkning	Serbien		Turkiet		Georgien		Moldavien		Ukraina		EU-27	
		2020	2021	2020	2021	2020	2021	2019	2020	2021	2020	2021	2020
Personer i åldern 15–29 som varken arbetar eller studerar, % av befolkningen i åldersgruppen	1) 2) 8) 5) 4) 9)	20,0	18,8 b	32,0	28,4 bw	35,1 bw	34,6 w	26,0 w	26,4 w	20,0 w	19,8 w	13,8	13,1 b
Sysselsättning per huvudsektor													
Jordbruk, skogsbruk och fiske (%)	1) 2) 3) 4) 5) 6) 10)	14,6 s	15,0 bs	17,6 s	17,2 bw	19,8 bw	18,9 w	21,1 w	21,5 w	14,1 w	14,1 w	4,3 s	3,8 bs
Industrin (%)	1) 2) 3) 4) 5) 6) 10)	22,6 s	23,7 bs	20,5 s	21,3 bw	11,4 bw	11,3 w	14,6 w	14,4 w	17,8 w	18,2 w	18,2 s	18,0 bs
Byggsektorn (%)	1) 2) 3) 4) 5) 6) 10)	5,4 s	6,0 bs	5,7 s	6,2 bw	6,9 bw	7,8 w	7,2 w	7,7 w	7,0 w	7,0 w	6,6 s	6,6 bs
Tjänstesektorn (%)	1) 2) 3) 4) 5) 6) 10)	57,5 s	55,3 bs	56,2 s	55,3 bw	61,9 bw	62,1 w	57,1 w	56,4 w	61,1 w	60,7 w	70,1 s	70,9 bs
Antalet personer anställda inom den offentliga sektorn som andel av det totala antalet förvärvsarbetande, åldern 20–64 (%)	11) 12) 13) 5) 4)	26,4 w	25,8 w	17,7 w	16,9 bw	23,5 bw	24,3 w	29,6 w	28,6 w	:	:	:	:
Antalet personer anställda inom den privata sektorn som andel av det totala antalet förvärvsarbetande, åldern 20–64 (%)	14) 1) 13) 2) 5)	73,6 w	74,2 w	82,3 w	83,1 bw	76,5 bw	75,7 w	70,4 w	71,4 w	:	:	:	:
Arbetslöshet (% av arbetskraften)													
Totalt	1) 2) 3) 4) 5) 6) 15) 16)	9,1	11,1 b	13,2	12,0 bw	18,5 bw	20,6 w	3,8 w	3,2 w	9,5 w	9,8 w	7,1	7,1 b
Män	1) 2) 3) 4) 5) 6) 15) 16)	8,8	10,2 b	12,4	10,7 bw	20,2 bw	22,7 w	4,3 w	3,9 w	9,8 w	9,5 w	6,8	6,8 b
Kvinnor	1) 2) 3) 4) 5) 6) 15) 16)	9,5	12,1 b	14,9	14,8 bw	16,2 bw	17,8 w	3,3 w	2,5 w	9,1 w	10,1 w	7,4	7,4 b
Ungdomar, åldern 15–24	1) 2) 3) 4) 5) 6)	26,6	26,4 b	25,1	22,6 bw	39,4 bw	42,9 w	10,9 w	9,2 w	19,3 w	19,1 w	16,8	16,7 b
Långtids- (>12 månader)	1) 2) 3) 4) 5) 6) 15) 16)	4,5	4,9	3,3	3,7 bw	5,8 bw	7,2 w	0,7 w	0,8 w	2,0 w	2,4 w	2,5	2,8
Genomsnittlig nominell lön per månad (i euro)	17) 18) 19) 20) 21) 6)	706 sw	772 sw	384 sw	256 sw	296 sw	372 sw	376 sw	447 sw	334 sw	453 sw	:	:

Utbildning	Anmärkning	Serbien		Turkiet		Georgien		Moldavien		Ukraina		EU-27	
		2020	2021	2020	2021	2020	2021	2019	2020	2021	2020	2021	2020
Ungdomar som lämnar skolan i förtid: andel av befolkningen i åldern 18–24 år med högst grundskoleutbildning och som inte deltar i vidareutbildning eller yrkesutbildning (%)	1) 2) 8) 5) 4)	5,6	6,3 b	26,7	23,0 bw	8,2 w	7,3 w	16,9 w	19,6 w	:	:	9,9	9,8 b
Offentliga utgifter för utbildning som andel av BNP (%)	6) 22) 23)	3,5 sw	3,3 psw	4,0	3,5 sw	3,8 psw	3,6 sw	:	:	5,4 sw	:	5,0 d	:
Andel av befolkningen i åldern 20–24 år med högst gymnasieutbildning, totalt	1) 2) 3) 4) 5) 6) 24)	6,4	6,7 b	34,4	29,5 bw	7,9 w	7,3 w	21,2 w	23,3 w	2,9 w	2,7 w	15,7	15,6 b
Andel av befolkningen i åldern 20–24 år med högst gymnasieutbildning, män	1) 2) 3) 4) 5) 6)	6,0	7,7 b	36,7	31,6 bw	8,3 w	7,4 w	24,5 w	27,3 w	3,1 w	2,9 w	18,5	18,1 b
Andel av befolkningen i åldern 20–24 år med högst gymnasieutbildning, kvinnor	1) 2) 3) 4) 5) 6)	6,8	5,7 b	32,2	27,3 bw	7,5 w	7,2 w	18,0 w	19,4 w	2,8 w	2,5 w	12,9	12,9 b
Andel av befolkningen i åldern 20–24 år med eftergymnasial utbildning som inte utgör högre utbildning, totalt	1) 2) 3) 4) 5) 6)	85,4	85,3 b	43,1	47,8 bw	77,3 w	77,2 w	69,4 w	68,2 w	54,9 w	55,2 w	66,8	65,7 b
Andel av befolkningen i åldern 20–24 år med eftergymnasial utbildning som inte utgör högre utbildning, män	1) 2) 3) 4) 5) 6)	87,5	86,3 b	45,3	51,1 bw	82,4 w	84,0 w	68,7 w	66,4 w	59,6 w	58,9 w	67,5	66,3 b
Andel av befolkningen i åldern 20–24 år med eftergymnasial utbildning som inte utgör högre utbildning, kvinnor	1) 2) 3) 4) 5) 6)	83,2	84,1 b	40,8	44,5 bw	71,3 w	70,2 w	70,2 w	69,9 w	50,0 w	51,3 w	66,0	65,1 b
Andel av befolkningen i åldern 30–34 år med högre utbildning, totalt	1) 2) 3) 4) 5) 6)	33,0	35,3 b	33,1	35,5 bw	38,2 w	35,5 w	31,5 w	31,8 w	57,1 w	58,0 w	41,1	41,9 b
Andel av befolkningen i åldern 30–34 år med högre utbildning, män	1) 2) 3) 4) 5) 6)	27,1	27,7 b	33,9	36,1 bw	33,6 w	32,3 w	24,3 w	28,6 w	49,7 w	51,4 w	36,0	36,6 b
Andel av befolkningen i åldern 30–34 år med högre utbildning, kvinnor	1) 2) 3) 4) 5) 6)	39,1	43,2 b	32,2	35,0 bw	42,7 w	38,9 w	38,2 w	34,7 w	64,8 w	64,8 w	46,2	47,2 b

Nationalräkenskaper	Anmärkning	Serbien		Turkiet		Georgien		Moldavien		Ukraina		EU-27	
		2020	2021	2020	2021	2020	2021	2019	2020	2021	2020	2021	2020
Bruttonationalprodukt													
I löpande priser (miljoner euro)	6) 23)	46 815	53 329	626 742	689 547	13 871 w	15 732 w	10 116 w	11 569 w	137 133 w	168 710 w	13 471 071	14 567 204
Per capita (euro)	6) 23)	6 790	7 800	7 520	8 190	3 726 w	4 242 w	3 839 w	4 424 w	3 285 w	4 077 w	30 050	32 520
I köpkraftsstandard per capita		12 812	14 349	18 325	20 337	:	:	12 977 w	16 069 w	:	:	30 054	32 524
I köpkraftsstandard per capita, i förhållande till EU-genomsnittet (EU-27 = 100)		42,6	44,2	61,0	62,7	:	:	:	:	:	:	100	100
Real årlig förändring (i volym), jämfört med det föregående året (%)	6) 23)	- 0,9	7,5	1,9	11,4	- 6,8 w	10,5 w	- 8,3 w	13,9 w	- 3,8 w	3,4 w	- 5,6	5,6
Bruttoförädlingsvärde per huvudsektor													
Jordbruk, skogsbruk och fiske (%)	6) 23) 25)	7,6	7,6	7,5	6,2	8,3 w	7,4 w	10,8 w	12,3 w	10,8 w	12,7 w	1,8	1,8
Industrin (%)	6) 23) 25)	23,4	23,0	25,6	29,1	15,5 w	17,0 w	15,2 w	14,7 w	20,9 w	23,8 w	19,7	20,0
Byggsektorn (%)	6) 23) 25)	6,6	7,3	5,9	5,7	8,7 w	7,5 w	11,5 w	9,3 w	3,3 w	3,2 w	5,5	5,5
Tjänstesektorn (%)	6) 23) 25)	62,4 s	62,2 s	61,0 s	59,1 s	67,5 w	68,1 w	62,5 w	63,6 w	65,0 w	60,3 w	73,0 s	72,7 s

Betalningsbalans	Anmärkning	2020	2021	2020	2021	2020	2021	2020	2021	2020	2021	2020	2021
Utländska direktinvesteringar netto (in – ut) (miljoner euro)	63) 64) 59) 65) 66)	2 938,5 w	3 656,9 w	3 942,6 s	5 832,2 s	498,7 w	783,6 w	133,4 w	322,7 w	- 50,8 w	6 351,5 w	c	- 318 026,0 s
Utländska direktinvesteringar netto (in – ut) (% av BNP)	63) 64) 67) 23)	c	6,86 s	0,63 s	0,85 s	3,60 sw	4,98 sw	1,32 sw	2,79 sw	0,04 sw	3,76 sw	c	2,18 s
Utländska direktinvesteringar netto (in – ut) i förhållande till EU-27 (miljoner euro)	68) 59) 65) 69) 66)	c	1 801,0 s	140,6 s	600,5 s	178,9 w	189,7 w	:	:	- 691,7 w	4 748,7 w	c	- 56 205,8 s
Utländska direktinvesteringar netto (in – ut) i förhållande till EU-27 (% av BNP)	68) 70) 23)	c	3,38 s	0,02 s	0,09 s	1,29 sw	1,21 sw	:	:	0,50 sw	2,81 sw	c	0,39 s
Penningöverföringar i % av BNP	71) 72) 23)	4,81 s	:	0,02 s	:	7,34 sw	8,65 sw	8,87 dpsw	:	0,75 psw	:	0,15 s	0,14 s

Utrikeshandel med varor	Anmärkning	Serbien		Turkiet		Georgien		Moldavien		Ukraina		EU-27	
		2020	2021	2020	2021	2020	2021	2019	2020	2021	2020	2021	2020
Export till EU-27 som andel av värdet av den totala exporten (%)	26) 27)	66,2 s	65,8 s	41,1 s	41,1 s	20,9 ew	16,9 sw	66,4 sw	62,5 sw	:	:	:	:
Import från EU-27 som andel av värdet av den totala importen (%)	26) 27)	55,6 s	53,9 s	33,1 s	31,1 s	23,0 ew	22,9 sw	45,6 sw	46,6 sw	:	:	:	:
Handelsbalans (miljoner euro)	26) 28) 27)	- 5 019	- 6 279	- 42 293	- 38 925	- 3 838 sw	- 5 171 sw	- 2 572 sw	- 2 166 sw	- 4 438 sw	:	215 288	55 040
Internationell handel med varor och tjänster i förhållande till BNP													
Import (% av BNP)	6) 23)	56,5	62,3	32,2	35,5	56,6 w	59,6 w	51,4 w	57,8 w	40,3 w	41,9 w	42,8	46,7
Export (% av BNP)	6) 23)	48,2	54,5	28,7	35,3	37,3 w	43,2 w	27,9 w	30,6 w	38,8 w	40,7 w	46,4	50,5

Offentliga finanser	Anmärkning	2020	2021	2020	2021	2020	2021	2020	2021	2020	2021	2020	2021
Offentligt överskott (+)/underskott (-) (%)	29) 30) 31) 23)	- 8,0 w	- 4,2 ew	- 4,7 w	:	- 9,3 w	- 6,3 w	- 5,1 ew	0,0 ew	- 5,4 w	- 3,3 w	- 6,7	- 4,8
Offentlig bruttoskuld (%)	32) 29) 33) 31) 34) 23)	57,7 w	57,5 ew	39,8 w	:	60,1 w	49,6 w	33,1 w	32,6 w	60,4 w	49,0 w	90,0	88,0

Finansiella indikatorer	Anmärkning	Serbien		Turkiet		Georgien		Moldavien		Ukraina		EU-27	
		2020	2021	2020	2021	2020	2021	2019	2020	2021	2020	2021	2020
Årlig förändring i konsumentpriser (%)	35) 36) 37) 38)	1,8 d	4,0 d	12,3 d	19,6 d	5,2 w	9,6 w	3,8 w	5,1 w	2,7 w	9,4 w	0,7	2,9
Privat skuldsättning, konsoliderad, i förhållande till BNP (%)	39) 40)	:	:	13,0 w	7,6 w	:	:	:	:	:	:	:	:
Total utlandsskuld, i förhållande till BNP (%)	41) 42) 43) 44) 23)	c	75,8 s	60,4 sw	54,3 sw	135,5 sw	124,0 sw	65,5 sw	66,9 sw	74,6 sw	67,8 sw	:	:
Total skuld i utländsk valuta, i förhållande till BNP (%)	45)	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:
Utlåningsränta (ett år), per år (%)	46) 47) 48) 49) 50) 51) 52)	1,90 w	1,90 w	16,25 w	22,79 w	8,52 w	9,46 w	5,15 w	8,50 w	7,89 w	7,67 w	:	:
Inlåningsränta (ett år), per år (%)	46) 53) 48) 54) 55) 50) 56) 57)	0,10 w	0,10 w	13,51 w	17,85 w	8,46 w	9,13 w	0,15 w	4,50 w	7,22 w	6,95 w	:	:
Valutareservens värde (inklusive guld) (miljoner euro)	48) 41) 42) 43) 58) 59)	13 491,7 w	16 454,5 w	81 937,5 w	94 006,1 w	3 532,4 w	3 787,3 w	3 082,9 w	3 445,8 w	23 711,1 w	27 294,4 w	:	:
Guld- och valutareserv uttryckt i antal importmånader	60) 48) 41) 42) 61) 62)	6,1 sw	:	4,9 sw	6,3 sw	5,4 sw	4,8 sw	7,1 sw	:	:	:	:	:

Ekonomi	Anmärkning	Serbien		Turkiet		Georgien		Moldavien		Ukraina		EU-27	
		2020	2021	2020	2021	2020	2021	2019	2020	2021	2020	2021	2020
Industriproduktionsindex (2015 = 100)	73) 74) 75) 76)	111,0	118,5	115,4	135,6	:	:	107,1 w	120,3 w	102,7 w	105,0 w	98,5	107,5

Infrastruktur	Anmärkning	2020	2021	2020	2021	2020	2021	2020	2021	2020	2021	2020	2021
Järnvägsnätets täthet (antal linjer i drift per tusen km²)	77) 78) 79) 80) 81) 82)	37,9 sw	38,1 sw	13,3 sw	13,5 sw	22,6 sw	22,2 sw	34,0 sw	34,0 sw	32,8 sw	32,7 sw	:	:
Motorvägarnas längd (kilometer)	83)	928	928 w	3 523	3 532	208 w	263 w	:	:	15 w	15 w	:	:

Energi	Anmärkning	2020	2021	2020	2021	2020	2021	2020	2021	2020	2021	2020	2021
Nettoenergiimport i förhållande till BNP	84)	2,9 s	4,0 s	3,3 s	5,2 s	1,0 sw	1,8 sw	:	:	:	:	1,6 s	2,7 s

Källa: Eurostat och/eller statistikmyndigheterna i utvidgningsländerna

: = uppgift saknas
 b = avbrott i serie
 c = konfidentiellt värde
 d = avvikande definition
 e = beräknat värde
 f = prognos
 p = preliminärt
 s = Eurostats uppskattning
 w = uppgift som lämnats av och på den nationella statistikmyndighetens ansvar och som offentliggörs "i befintligt skick" och utan någon garanti för deras kvalitet och överensstämmelse med EU:s statistiska metoder.
 z = ej tillämpligt och därmed lika med 0

Fotnoter:

- 1) Nordmakedonien: Den nya förordningen om integrerad europeisk social statistik har inte genomförts.
- 2) Bosnien och Hercegovina: Sedan januari 2020 har arbetskraftsundersökningen i Bosnien och Hercegovina genomförts kontinuerligt, under hela året, med kvartalsvisa uppgifter. Från och med 2020 genomförs också förfarandet för viktkalibrering enligt populationsskattningar efter femårsåldersgrupper och kön.
- 3) Bosnien och Hercegovina: Från och med januari 2021 tillämpar Bosnien och Hercegovinas statistikbyrå den nya, omarbetade metoden för arbetskraftsundersökningen. Undersökningen fick den nya utformningen på grundval av och i enlighet med Europaparlamentets och rådets nya förordning, som trädde i kraft den 1 januari 2021. I och med införandet av den nya, omarbetade metoden för arbetskraftsundersökningen i januari 2021 avbröts de dataserier som offentliggjorts föregående år.
- 4) Turkiet: * I arbetskraftsundersökningen är serierna inte jämförbara med tidigare år på grund av justeringarna av definitionen, omfattningen och utformningen av undersökningen 2021.
- 5) Turkiet: Årliga resultat från arbetskraftsundersökningen.
- 6) Ukraina: Uppgifterna omfattar inte det tillfälligt ockuperade territoriet i Autonoma republiken Krim, staden Sevastopol samt de delar av regionerna Donetsk och Luhansk som är tillfälligt ockuperade.
- 7) Ukraina: Från och med 2019 baserat på ekonomiskt aktiv befolkning och arbetskraft.
- 8) Bosnien och Hercegovina: Från och med 2020 genomförs arbetskraftsundersökningen kvartalsvis, vilket leder till avbrott i serierna jämfört med resultaten från tidigare år. Genom

införandet av den nya, omarbetade metoden för arbetskraftsundersökningen (förordning (EU) 2019/1700 och genomförandeförordning (EU) 2019/2240) i januari 2021 avbröts de dataserier som offentliggjorts föregående år. Detta innebär att uppgifterna för 2020 och 2021 inte heller är jämförbara.

- 9) Ukraina: Uppgifterna omfattar inte det tillfälligt ockuperade territoriet i Autonoma republiken Krim, staden Sevastopol samt de delar av regionerna Donetsk och Luhansk som är tillfälligt ockuperade.
- 10) Georgien: Sedan 2020: NACE Rev.2, före 2020: NACE Rev.1.1.
- 11) Montenegro: Uppgifterna avser antalet arbetstagare i den offentliga sektorn som andel av det totala antalet sysselsatta personer.
- 12) Nordmakedonien: I den offentliga sektorn ingår uppgifter för "annat" (blandat, kollektivt, staten, odefinierat).
- 13) Bosnien och Hercegovina: Den offentliga sektorn omfattar avdelningarna O, P och Q i Nace rev. 2, medan den privata sektorn omfattar andra Nace-avdelningar.
- 14) Montenegro: avbrott i serien eftersom tidigare endast anställda svarade på denna fråga. Sedan år 2018 besvarar alla arbetstagare denna fråga.
- 15) Ukraina: Personer som är 15 år eller äldre.
- 16) Georgien: Personer som är 15 år eller äldre.
- 17) Serbien: Uppgifter om löner erhålls från administrativa källor (skatteförvaltningens register). Den genomsnittliga inkomsten beräknas på grundval av de totala upplupna inkomsterna för rapporteringsmånaden och antalet anställda i heltidsekvivalenter.
- 18) Albanien: Informationskälla: Generaldirektoratet för skatter, socialförsäkringsavgifter, INSTAT:s beräkning.
- 19) Bosnien och Hercegovina: Nettoinkomst.
- 20) Turkiet: Källa: SILC-undersökningen (*Statistics on Income and Living Conditions*).
- 21) Moldavien: Omfattar enheter med en eller flera anställda.
- 22) Georgien: BNP beräknas enligt 2008 SNA.
- 23) Georgien: Baserat på 2008 SNA.
- 24) Georgien: Personer som saknar utbildning omfattas inte.
- 25) Georgien: Beräkningarna gjorda enligt NACE Rev. 2.
- 26) Moldavien: Januari–augusti.
- 27) Georgien: Uppgifter omräknade till euro av Eurostat.
- 28) Ukraina: Uppgifterna omfattar inte det tillfälligt ockuperade territoriet i Autonoma republiken Krim, staden Sevastopol samt de delar av regionerna Donetsk och Luhansk som är tillfälligt ockuperade.
- 29) Albanien: Finans- och ekonomiministeriets prognoser.
- 30) Ukraina: Ändrade uppgifter om likvida medel (manual från 2014 om statistik över den offentliga sektorns finanser).
- 31) Ukraina: Uppgifterna omfattar inte det tillfälligt ockuperade territoriet i Autonoma republiken Krim, staden Sevastopol samt de delar av regionerna Donetsk och Luhansk som är tillfälligt ockuperade.
- 32) Montenegro: Preliminära uppgifter. De slutliga uppgifterna kommer att finnas tillgängliga i slutet av mars 2021.
- 33) Bosnien och Hercegovina: Årsslutet (den 31 december).
- 34) Ukraina: Statsskuld och statligt garanterade skulder.
- 35) Bosnien och Hercegovina: konsumentprisindexinflation.
- 36) Moldavien: Konsumentprisindexinflation.
- 37) Ukraina: Uppgifterna omfattar inte det tillfälligt ockuperade territoriet i Autonoma republiken Krim, staden Sevastopol samt de delar av regionerna Donetsk och Luhansk som är tillfälligt ockuperade.
- 38) Georgien: Konsumentprisindexinflation.
- 39) Bosnien och Hercegovina: uppgifter för monetära finansinstitut.
- 40) Turkiet: Uppgifterna omfattar skuldebrev och lån.
- 41) Bosnien och Hercegovina: Baserat på IMF:s betalningsbalanshandbok, sjätte utgåvan.

- 42) Turkiet: Genomsnittlig årlig växelkurs som använts för omräkning till euro.
 - 43) Moldavien: Omräknat från US-dollar till euro med användning av växelkurser vid årets slut, enligt Moldaviens centralbank.
 - 44) Ukraina: Tillgångar och skulder som omräknats från US-dollar till euro enligt valutakurser i slutet av rapporteringsåret. Uppgifterna omfattar inte det tillfälligt ockuperade territoriet i Autonoma republiken Krim, staden Sevastopol samt de delar av regionerna Donetsk och Luhansk som är tillfälligt ockuperade.
 - 45) Albanien: Utlandsskuld (inklusive utländska direktinvesteringar).
 - 46) Montenegro: Viktad genomsnittlig effektiv räntesats, utestående belopp, per år.
 - 47) Albanien: Den genomsnittliga viktade räntesatsen tillämpad på nya 12-månaderslån under respektive månad, på 12 månaders löptid.
 - 48) Nordmakedonien: Årsslutet (den 31 december).
 - 49) Bosnien och Hercegovina: Kortfristiga utlåningsräntor i nationell valuta för icke-finansiella företag (vägt genomsnitt).
 - 50) Moldavien: Räntan fastställs av Moldaviens centralbank sedan 2001. Moldaviens centralbank tillämpar räntekorridormetoden: Den högsta räntan tillämpas på dagslånekrediter, den lägsta på endagsinsättningar. Värden vid årsslutet.
 - 51) Ukraina: Genomsnittlig vägd ränta på alla instrument som ingår i nationalbankens refinansiering.
 - 52) Georgien: Auktioner för refinansiering av krediter.
 - 53) Albanien: Inlåningsräntan utgör den genomsnittliga vägda räntan för nyligen godkända insättningar under respektive månad, på 12 månaders löptid.
 - 54) Bosnien och Hercegovina: Avistainlåningsräntor i nationell valuta för hushåll (vägt genomsnitt).
 - 55) Turkiet: Genomsnitt av månadsvisa uppgifter. Inlåningsfacilitet för dagslån.
 - 56) Ukraina: Utdelning av bankcertifikat från Ukrainas centralbank.
 - 57) Georgien: Bankcertifikatsauktioner.
 - 58) Ukraina: Tillgångar och skulder som omräknats från US-dollar till euro enligt valutakurser i slutet av rapporteringsåret.
 - 59) Ukraina: Uppgifterna för utrikeshandeln omfattar inte det tillfälligt ockuperade territoriet Autonoma republiken Krim, staden Sevastopol samt de delar av regionerna Donetsk och Luhansk som är tillfälligt ockuperade.
 - 60) Albanien: Slutet av augusti 2021
- Januari–juni 2021
- 61) Turkiet: Genomsnittlig årlig växelkurs som använts för omräkning till euro.
Från och med tredje kvartalet 2021.
Från och med oktober 2021.
 - 62) Moldavien: Omräknat från US-dollar till euro med användning av växelkurser vid årets slut, enligt Moldaviens centralbank.
Omräknat från US-dollar till euro med användning av årliga genomsnittliga växelkurser, enligt Moldaviens centralbank.
 - 63) Bosnien och Hercegovina: Baserat på IMF:s betalningsbalanshandbok, Asset-Liability-metoden.
 - 64) Moldavien: Omräknat från US-dollar till euro med användning av årliga genomsnittliga växelkurser, enligt Moldaviens centralbank.
 - 65) Ukraina: Sedan 2021 har Ukrainas centralbank förbättrat sammanställningen av utländska direktinvesteringar, då icke-finansiella bolags återinvesterade vinstmedel har införlivats i uppgifterna om flöden och stockar av utländska direktinvesteringar. Därför reviderades uppgifterna om betalningsbalansen, den finansiella utlandsställningen och de utländska direktinvesteringarna för åren 2015–2020.
 - 66) Ukraina: Sedan 2021 har Ukrainas centralbank förbättrat sammanställningen av utländska direktinvesteringar, då lån mellan partnerföretag har införlivats i uppgifterna om flöden och stockar av utländska direktinvesteringar. Därför reviderades uppgifterna om betalningsbalansen, den finansiella utlandsställningen och de utländska direktinvesteringarna för åren 2015–2020.
 - 67) Ukraina: Uppgifterna omfattar inte det tillfälligt ockuperade territoriet i Autonoma republiken Krim, staden Sevastopol samt de delar av regionerna Donetsk och Luhansk som är tillfälligt ockuperade. Sedan 2021 har Ukrainas centralbank förbättrat sammanställningen av utländska direktinvesteringar, då icke-finansiella bolags återinvesterade vinstmedel har införlivats i uppgifterna om flöden och stockar av utländska direktinvesteringar. Därför reviderades uppgifterna om betalningsbalansen, den finansiella utlandsställningen och de utländska direktinvesteringarna för åren 2015–2020.

- 68) Bosnien och Hercegovina: Baserat på IMF:s betalningsbalanshandbok, sjätte upplagan och *OECD Benchmark Definition of Foreign Direct Investment*, fjärde upplagan.
- 69) Ukraina: Uppgifterna om utländska direktinvesteringar räknades om med beaktande av medlemsstaterna i EU-27, med undantag för Förenade kungariket.
- 70) Ukraina: Uppgifterna omfattar inte det tillfälligt ockuperade territoriet i Autonoma republiken Krim, staden Sevastopol samt de delar av regionerna Donetsk och Luhansk som är tillfälligt ockuperade. Uppgifterna om utländska direktinvesteringar räknades om med beaktande av medlemsstaterna i EU-27, med undantag för Förenade kungariket. Sedan 2021 har Ukrainas centralbank förbättrat sammanställningen av utländska direktinvesteringar, då lån mellan partnerföretag har införlivats i uppgifterna om flöden och stockar av utländska direktinvesteringar. Därför reviderades uppgifterna om betalningsbalansen, den finansiella utlandsställningen och de utländska direktinvesteringarna för åren 2015–2020.
- 71) Moldavien: Omräknat från US-dollar till euro med användning av årliga genomsnittliga växelkurser, enligt Moldaviens centralbank. Personliga transfereringar.
- 72) Ukraina: Uppgifterna omfattar inte det tillfälligt ockuperade territoriet i Autonoma republiken Krim, staden Sevastopol samt en del av de tillfälligt ockuperade territorierna i regionerna Donetsk och Luhansk. Tidigare uppgifter.
- 73) Albanien: aktivitet B_D.
- 74) Moldavien: Från och med 2016 är indexet för industriell produktionsvolym säsongrensat efter antal arbetsdagar och säsongsvariationer, och tidsserierna har korrigerats.
- 75) Ukraina: Kalenderkorrigering av index av basens genomsnittliga månadsvärde. 2016 genom användning av Tramo/Seats-metoden i programmet DEMETRA+.
- 76) Ukraina: Uppgifterna omfattar inte det tillfälligt ockuperade territoriet i Autonoma republiken Krim, staden Sevastopol samt de delar av regionerna Donetsk och Luhansk som är tillfälligt ockuperade.
- 77) Uppgifter från republikens myndighet för geodesi.
- 78) Bosnien och Hercegovina: Inlandsvattnen uppskattas till 210 km².
- 79) Turkiet: Endast huvudlinjer. Arealvärdena beräknas på grundval av klassifikationer enligt Corine och anpassas till Lucas. Corine-uppgifterna uppdateras vart sjätte år.
- 80) Moldavien: Inklusive regionen Transnistrien. Vid årsslutet.
- 81) Moldavien: Inklusive regionen Transnistrien. Vid årsslutet. Inklusive våtmarker.
- 82) Ukraina: Uppgifterna omfattar inte det tillfälligt ockuperade territoriet i Autonoma republiken Krim, staden Sevastopol samt de delar av regionerna Donetsk och Luhansk som är tillfälligt ockuperade. Uppgifter från Ukrainas statliga tjänst för geodesi, kartografi och fastighetsregister. Uppgifter lämnas i enlighet med den nya klassificeringen av marktyper.
- 83) Ukraina: Uppgifterna omfattar inte det tillfälligt ockuperade territoriet i Autonoma republiken Krim, staden Sevastopol samt de delar av regionerna Donetsk och Luhansk som är tillfälligt ockuperade.
- 84) Georgien: Uppgifter omräknade till euro av Eurostat. Baserat på 2008 SNA.